

D.T.Lenszkij

LEV GURICS SZINYICSKIN
(SZINYICSKIN)

Vaudeville öt felvonásban

Fordította: Stuber Andrea

1992

SZEREPLŐK

LEV GURICS SZINYICKIN, vidéki színész

LIZA, a leánya

VETRINSZKIJ HERCEG, szolgálaton kívüli huszártiszt, gazdag földbirtokos

RAISZA MINYISNA SZURMILOVA, vidéki színésznő

PJOTR PETROVICS PUSZTOSZLAVCEV, vidéki színháztulajdonos

NAPOJKIN, színész

NALIMOV, rendező

FJODOR SZEMJONOVICS BORZIKOV, színpadi szerző

ZEFIROV gróf

KARNAGY

TRIFON, a társulat küldönce

MITYKA, ügyelő

SZEMJON, Borzиков szolgája

Zefirov gróf komornyikja

SKAL, a színház büfése

Színészek, színésznők, táncosnők, statiszták, zenészek, műszakiak, díszletezők, világosítók.

Első felvonás

A levél

Színhely: vendégfogadó szegényes szobája, közepén és mindkét szélén egy-egy ajtó. Egyszerű, ócska bútor: két szék, a színpad mélyén komód.

1. jelenet

Vetrinszkij herceg és Szinyicskin a szoba jobb oldalán, Liza balra.

VETRINSZKIJ *(Bejön a középső ajtón.)* Micsoda lépcső! Tán az ördögnek csinálták, hogy lábát törje rajta. Micsoda szobák! És még vannak, akik képesek ilyen piszkos fogadóban lakni, ráadásul a harmadik emeletén! Az összes ajtó tárva-nyitva, amit akarsz, elvihetsz. Persze tolvaj ide nem jön. Nincs itt semmi értékes, egy elbűvölő lányon kívül, aki tökéletesen elcsavarta a fejemet. És a bolond apja, az a vén csepűrágó belőle is komédiást akar faragni!

SZINYICSKIN *(Jön a szobájából.)* Liza!

VETRINSZKIJ Ez mintha az ő hangja lenne!

SZINYICSKIN *(Hangosabban.)* Lizocska!

VETRINSZKIJ Igen, ez ő.

SZINYICSKIN *(Még hangosabban.)* Lizi!

LIZA *(A szobájából válaszol.)* Tessék, papa!

VETRINSZKIJ Á! Ez ő!

SZINYICSKIN Felébredtél már?

VETRINSZKIJ Jó kérdés.

LIZA Felébredtem, papa.

VETRINSZKIJ Már azt gondoltam, azt feleli: nem.

SZINYICSKIN Nem tudod, Lizocska, hová tettem a parókámat?

LIZA A borosüveg nyakába akasztottad, papa!

VETRINSZKIJ A mindenit! Amíg a papa a kopasz fejét parókázza, ne surranjak be a lányához? Gyors és határozott rohamot indítok, s ha beleegyezik, azonnal magammal viszem Razguljajevóba.

SZINYICSKIN Liza!

LIZA *(Beszalad.)* Itt vagyok! *(Vetrinszkij nyakába ugrik.)* Szervusz papa! Jó reggelt!

VETRINSZKIJ Neked is, angyalom!

LIZA *(Észreveszi a tévedést.)* Ah!

VETRINSZKIJ Milyen kedves!

LIZA Már megbocsásson, uram, hölgyekre nem illik bejelentés nélkül rátörni!

VETRINSZKIJ És ha a hölgyek nem zárják be az ajtajukat?

LIZA A szakácsnő elfelejtette bezárni.

VETRINSZKIJ Akkor nem én vagyok a bűnös, hanem a szakácsnő.

LIZA Várjon csak! Én ismerem magát. Hiszen ön Vetrinszkij herceg! Gyakran láttam Raisza Minyisna Szurmilovánál: ön a hódolója.

VETRINSZKIJ De most, gyönyörűségem, önnek hódolok.

LIZA Hogyhogy nekem?

VETRINSZKIJ Hallgasson meg, el kell önnek mondanom, összevesztünk Szurmilóvával. Szakítottam vele.

LIZA Csak nem? Annyira szerette magát!

VETRINSZKIJ Még mindig nagyon szeret, de én megelégteltem a szerelmét. Azonkívül ő színésznő: nem hagyhatja itt a színházát. Márpedig én azt akarom, hogy akit szeretek, az mindig, mindenhol velem legyen. Két nap múlva a harkovi birtokomra utazom, és úgy döntöttem, hogy magammal viszem önt. Elrablom magát!

LIZA Engem magával vinni? Ahhoz először is az kell, hogy beleegyezzem.

VETRINSZKIJ Igen. És ha beleegyeznek, akkor nem is elrablás.

LIZA És mi lesz a debütálásommal, herceg?

VETRINSZKIJ Ó, a debütálása... Persze a híres papája színházbolonddá tette magát!

LIZA Ah! Hát mi lehet csodálatosabb a színháznál?

VETRINSZKIJ Itt, vidéken? Ugyan már...
Miféle karrier várhat önre itt?
Vidéki színház – nevetséges és szomorú,
Szégyen és gyalázat. Miféle épület és
Miféle nézőtér! No és miféle közönség?!
A díszletek, a színpadi masinéria,
A jelmezek – az egész kész csoda.
A színészek – a férfiak és nők –
Egyaránt csodások! Belép a hősszerelmes
Egyenruhában, oh, minő borzalom!
Szerete szerint ezredes, külleme alapján
Leginkább borbély lehetne.
Jön álbajusszal, s lábai
Összeakadnak a sarkantyú miatt.
Hercegnővel diskurál, s közben
A bokáját csattogtatja folyton.

A hercegnő a kulisszák mögött született,
Ki se látszik a sok arcfesték mögül,
Málészájú, formára akár egy tehén,
S pipiskedve így szól: "Banzsúr!"
No és a tragédiák! Az aztán a móka!
Az már túlmegy minden határon,
Meg nem állom nevetés nélkül
nézni a derék hősöket és hősnőket.
Kántálva szavalják a verset,
Mintha egy betűjét sem értenék.
Égre emelt kézzel deklamálnak,
S még van újság, mely megírja,
hogy itt valahol Mocsalov,
Karatigin és ...Talma lép fel!
Lehetnek bármily rosszak a színészek,
Szerencsájük van mégis: itt vidéken
mindent eljátszhatnak.
Errefelé a színházak bemutatnak
akármit, amit a színész óhajt.
Tőlük még opera is kitelik.
Ha tetszik, akár azonnal
Kiállnak az "Aszkoldov sírjá"-val,
Ugyan, mi az nekik...
Ha Bantisev Lavrovval meghallgatná
A vidéki énekeseket,
Babérkoszorút tenne e
Derék fickók fejére!
És micsoda balettekhez
volt szerencsém vidéken!
Sületlenségekhez, melyeken
könnyekig kellett nevetnem.
Pár szót a jelmezekről még
Túlzás és ironizálás nélkül,
A kövéreké vörös tunika,
A csinosaké otromba csizma.
Itt nem lehet színészi

Karriert befutni.

A vidéki színészet nevetséges

És szomorú, szégyen és gyalázat.

LIZA Magam is tudom, hogy ez a színház nem hasonlítható a pétervári és moszkvai színházakhoz, és remélem, hogy idővel majd azokban is felléphetek, de addig nem mernék, amíg itt ki nem próbáltam magamat.

VETRINSZKIJ De mi ez a vágy önben, hogy kipróbálja magát a színpadon? Minek az magának?

LIZA Színésznő szeretnék lenni. Dicsőségre, hírnévre és vagyonra vágyom.

VETRINSZKIJ Színházi dicsőség – badarság! Hanem ami a vagyont illeti, azt én biztosítom magának, csak szeressen.

LIZA Én a színházat szeretem, fenség!

VETRINSZKIJ Én meg ki nem állhatom azóta, hogy Pétervárott bevezettek a kulisszák mögé, azután vezettek közöttük, végül kivezettek. Színészek – állhatatlan népség. Itt van például Szurmilova, a híres vidéki színésznő. Viszonya van Zefirov gróffal, mert ő pénzeli a helyi színháztulajdonost, Pusztoszlavcevet, ezért mindenről a gróf dönt a színházban, jószerevével a szerepeket is ő osztja. Mindenesetre, ha ön színpadra lép, én embereket bérelek fel, hogy kifütyüljék.

LIZA Ez igazán kedves lesz öntől!

VETRINSZKIJ Azt tanácsolom, inkább jöjjön velem. Holnap, ahogy pirkad, hintóba ülünk, s én boldoggá teszem önt!

SZINYICKSKIN *(Kiabál.)* Liza!

LIZA A papa kiált! Távozzon herceg, az isten szerelmére, menjen! Ha a papa meglátja itt...

VETRINSZKIJ Miért, mi van abban?

LIZA Hogyhogy mi?! A leánya kettesben egy fiatalemberrel, aki ráadásul herceg!

VETRINSZKIJ Á! Nem örülne neki!

LIZA Én egyáltalán nem szoktam...

VETRINSZKIJ Valóban? *(Megcsókolja.)* Vétkeztem, bocsásson meg!

LIZA Jön. Most majd kapok.

2.jelenet

Előbbieket, Szinyicskin köntösben.

SZINYICKSKIN *(Deklamálva megy Liza szobája felé.)*

Ó te, szerető leánya egy bűnös atyának,
támasza a gyenge boldogtalannak...

VETRINSZKIJ (*Liza elől rejtve.*) Ostoba pojáca...

SZINYICSKIN Figyelj csak, Lizocska, elmegyek Raisza Minyisnához, megígérte, hogy közbenjár az érdekünkben.

LIZA Jól van, papa.

SZINYICSKIN (*Megfordulva.*) Á, te itt vagy?! Én meg, tisztesség ne essék szólván, azt gondoltam, hogy a szobádban találalak.

LIZA (*Halkan a hercegnek.*) Távozzon, ha mondom!

VETRINSZKIJ Én itt jól érzem magam.

SZINYICSKIN Raisza Minyisna sokat számít, biztosan elintézi, hogy felléphess. (*Meglátja a herceget.*) Nahát! Egy ismeretlen!

VETRINSZKIJ Üdvözlöm! Hogy szolgál az egészsége?

SZINYICSKIN Van szerencsém...hál istennek... (*Halkan Lizához.*) Ki ez?

LIZA (*Zavartan.*) Ő...átutazóban van...ő...hisz látja...

VETRINSZKIJ Színész vagyok, uram. Színész, akárcsak ön és a lánya.

SZINYICSKIN Á! Ön tehát, tisztesség ne essék szólván, színész?

VETRINSZKIJ Harkovból. Hősszerelmes.

SZINYICSKIN Örvendek! A kezét, kolléga! Csak semmi teketória. Tehát ön Ludvig Jurevics Malatkovszkij társulatában játszik?

VETRINSZKIJ Pontosan.

SZINYICSKIN Ismerem. Remek ember. Tisztesség ne essék szólván, magam is játsztam nála két évvel ezelőtt Othellót."Ó vérre, vérre szomjazom én!" (*Deklamál.*) Egészséges?

VETRINSZKIJ Nem egészen... a fejét fájlalja...

LIZA (*Félre.*) Hogy hazudik!

SZINYICSKIN Szegény...Egyébként joggal fáj a feje. Velünk ebédel?

LIZA (*Halkan az apjához.*) Káposztalevesen kívül nincs semmink, papa.

SZINYICSKIN (*Halkan Lizához.*) Annál jobb, majd ő hozat ennivalót.

VETRINSZKIJ (*Merően nézve Lizát.*) Én azért utaztam ide, hogy szerződtessem a lányát, és holnap magammal vigyem.

SZINYICSKIN Malatkovszkijhoz? Szó sem lehet róla! Az nem adna neki szerepet.

VETRINSZKIJ Miből gondolja?

SZINYICSKIN Hiszen ismerem: minden női főszerepet a feleségével játszat. Nem mondom, van neki – tisztesség ne essék szólván – valamicske tehetsége, de mi az a Lizocskához képest! Ég és föld a különbség!
Ő felette áll Malatkovszkijénak,

Neki – tisztesség ne essék szólván –
Nem harkovi, hanem moszkvai színház dukál
A sors dicsőséggel kecsegteti
Mindössze tanulnia kell
Én a fejemet teszem rá,
A színpadon ragyogni fog
Magánál Repinánál nem rosszabb!

LIZA Ó nem, papa, túlságosan elfogult Repinával.

SZINYICKSKIN Tisztesség ne essék szólván, én látom, hogy a természet mennyi jót ruházott rád belőlem. Te egészen az apád vagy és szegény, megboldogult anyád, Akulina Nyikityisna. Ugyanaz a lélek, ugyanaz a modor, ugyanaz a – tisztesség ne essék szólván – melegség! Azt akarom, hogy itt mutakozz be. Azért, hogy kinyíljanak a képességeid, azután azonnal küldelek Pétervárra vagy Moszkvába. Mit lehet itt, vidéken elérni? Itt vagyok például én, tisztesség ne essék szólván, harminchét éve vándorlok egyik helyről a másikra. Játszom (*gyorsan sorolja*) Tulában, Kalugában, Rjazanyban, Orjolban, Tambovban, Jaroszlavban, Kijevben, Nyizsnijben, Saratovban, Ogyesszában, Taganrogban, Harkovban, Kosztromában. Most Kosztromából jöttem éppen, ott is kitűntem szerelmes szerepekben, hősként, zsarnokként... tenor szólamokat énekeltem operákban. (*énekel*) "Jöjj, uralkodj örökké a lelkem fölött...jöjj...(beszél) És mire vittem? Tisztesség ne essék szólván, nincs egy garasom, pontosabban egy kopejkám se. Sőt, mindenhol adósságot hagytam! Pedig én Moszkvában, tragédiákban sem vallanék szégyent... (*A herceg fülébe súg.*) Igen, komédiákban meg különösen nem. (*Súg ismét.*) Igen, igen! Higgyék el nekem, nyugdíjat kaphatnék, négyezer fizetést, ötven rubelt előadásonként és egy jutalomjáték teljes bevételét! Volna mit ebédelnünk.

LIZA (*Lélekkel.*) Fellépek, papa, feltétlenül fellépek! Tudom, hogy nagyszerű színésznő leszek, a szívem súgja!

A színház, papa, az anyám nekem

A színház az én küldetésem!

SZINYICKSKIN (*Lelkesedéssel.*) Ó, tisztesség ne essék szólván,

Ó, tisztesség ne essék szólván,

Én gyermekem, én szülöttem!

Szent tűz ég a kebeledben!

VETRINSZKIJ (*Félre.*) Ó, a vén bohóc, milyen mulatságos.

SZINYICKSKIN.

Téged vár a dicsőség

Apád büszkélkedik veled
Látom fényes jövődet,
Ó, hatalmas természet!
A meghatottságtól a könnyem kicsordul...
Hozz nekem egy zsebkendőt a komódból.

(Liza megy a zsebkendőért.)

Fú! Elképzelem, hogy – tisztesség ne essék szólván – micsoda hercegnő válik majd belőle!

VETRINSZKIJ Hercegnő?

SZINYICSKIN Igen, hercegnő! Mit kell ezen csodálkozni? Az apja, tisztesség ne essék szólván, harminchét éven át cárokat élt meg a színpadon, az anyja pedig úgy játszta Didót, mint senki. *(Érzéssel.)* Ej, Akulina Nyikityisna, ha élnél...

VETRINSZKIJ Csodálkozom, hogy önök megjárták szinte az összes vidéki színházat, de eddig még egyetlen helyen sem tudta elérni, hogy a lánya színpadra lépjen!

SZINYICSKIN Az irigység, uram, az irigység! Akárhová megérkezem játszani, "Nem – mondják –, ha a lány is olyan, mint az apja, akkor, tisztesség ne essék szólván, jaj nekünk, akkor utánuk mi már nem kellünk majd a közönségnek!"

VETRINSZKIJ Na és ha a maga lányát itt kifütyülik? És én véletlenül tudom, hogy kifütyülik.

LIZA *(Ijedten.)* Ez barbárság lenne!

SZINYICSKIN Semmi vész. Engem harminhét éve egyfolytában kifütyülnek.

VETRINSZKIJ És nem halt bele a kétségbeesésbe?

SZINYICSKIN Megszoktam. Már oda se figyelek. Fütyülök rá! Csak a rothadt almákat, tisztesség ne essék szólván, azokat nem bírtam megszokni.

(Liza odaadja a zsebkendőt.)

Köszönöm, Liza! De te ne félj, angyalom, téged itt ünnepelni fognak, tomboló sikered lesz, minden előadáson tízszer kitapsolnak! A tenyerükön hordoznak majd, meggazdagszunk, hintón járunk, kapsz évi húszezret... *(Szétnyitja a csupa lyuk zsebkendőt.)*

(Vetrinszkij nézi és mosolyog.)

Igen, igen! Négyezer fizetés, téli jutalomjáték, és a tetejébe – tisztesség ne essék szólván – fellépésenként száz rubel!

VETRINSZKIJ Mi sem valószínűbb.

SZINYICSKIN Magától értetődik! Mit néz a zsebkendőmön? Van belőlük tucat... négy tucat, tisztesség ne essék szólván, semmire se jók. Egyébként Liza már fellépett egyszer, mégpedig nagy sikerrel.

VETRINSZKIJ Igazán? Hol?

LIZA Házi színpadon, Farszinszkijéknél falun.

SZINYICSKIN Farszinszkijéknél. Liza egy címzetes tanácsos feleségét játszta. Még a ruhája is elszakadt... kitűnő volt!

LIZA Micsoda közönség volt!

SZINYICSKIN Az nem igaz! Csupa földbirtokos és vadász, tisztesség ne essék szólván, az egész major! És micsoda darab...

LIZA És micsoda fagylalt a szünetben!

SZINYICSKIN Csodálatos!

VETRINSZKIJ A darab?

SZINYICSKIN A fagylalt...Tíz adagot megettem... Mind elváltak ragadtatva a leányomtól...Oly kellemes a modora, tisztesség ne essék szólván, annyi lélek, melegség! És a memóriája! Higgye el, uram...tisztesség ne essék szólván, mi is az ön neve?

VETRINSZKIJ Lenszkij.

SZINYICSKIN Lenszkij? Nahát! Maga az a vaudeville-fordító, akit olyan gyakran kritizálnak a lapokban?

VETRINSZKIJ Ó, nem... Vagyunk egy páran Lenszkijek.

LIZA Az a moszkvai színháznál van, papa.

SZINYICSKIN Igen, tévedtem... Azt a szegény szerencsétlent, tisztesség ne essék szólván, minden cikkben ledorongolják. Különösen az egyik újságíró nem hagy neki nyugtot. Mérges lehet rá Lenszkij.

LIZA Nem hiszem, papa.

Mondják, ő nem a dicsőségért,

Hanem a barátaiért fárad,

Ha a munkáit leszólják,

Miért is haragudna rájuk.

Amikor a dilettánsok serege

semmiségekért káromolja,

Eszébe jutnak Krilov szavai:

"Ugatnak, aztán abbahagyják!"

SZINYICSKIN Igazad van, Lizocska... Lám, engem is kifütyülnek, de abbahagyják! Tisztesség ne essék szólván, miről is beszéltünk? Igen! Liza memóriája! Mit szól hozzá, Lenszkij úr: Raisza Minyisna megkérte Lizát, hallgassa meg, megbízhatóan tudja-e már Cora szerepét ebben az új darabban, aminek ma este lesz a bemutatója, Liza meghallgatta – és most szóról szóra, kívülről tudja Szurmilova szerepét!

VETRINSZKIJ Szurmilova szerepét?

SZINYICSKIN Igen, tisztesség ne essék szólván, a Szurmilováét. Talán ismeri őt?

LIZA (*Mosolyog.*) Úgy sejtem, papa. Egy kicsit ismerik egymást.

SZINYICKSKIN Magunk között vagyunk, senki nem hallja... Ez a Raisza...tisztesség ne essék szólván, Lizához képest csapnivaló színésznő.

LIZA Természetesen, papa. Nekem több tehetségem van, mint neki. De mégiscsak egy kedves jötevőm.

SZINYICKSKIN Nem akarom én őt leszólani! Ellenkezőleg, tisztesség ne essék szólván, lelkemből tisztetem! Ő itt a primadonna, szép fizetést kap, hatszáz rubelt, lakást, tüzelőt, két vendégszobát vásárol...Ha valaki, akkor ő elintézi, hogy felléphess, és hála a kedvességének, még én is színpadra jutok...

VETRINSZKIJ Színpadra? Csak nem akar ön is fellépni?

SZINYICKSKIN Még szép... Igen, tisztesség ne essék szólván, én éppen tegnap játszottam itt. Csak nem azt akarja mondani, hogy nem látta?

VETRINSZKIJ Nem, nem volt szerencsém hozzá: nem láttam a tegnapi előadást.

SZINYICKSKIN Bocsásson meg, de remekeltem!

LIZA *(Hallgatózik.)* Papa! Valaki jön a lépcsőn! Azt hiszem, Raisza Minyisna!

VETRINSZKIJ *(Félre.)* Szurmilova! Te jó ég! Akkor én megnézhetem magam!

SZINYICKSKIN Raisza Minyisna! Drága barátnőnk, gyámolítónk, jötevőnk! Szaladok fogadni. Ördög vigye, tisztesség ne essék szólván, mégiscsak primadonna! *(El.)*

3. jelenet

Liza és Vetrinszkij

VETRINSZKIJ Ha engem itt meglát, elvesztem.

LIZA De hiszen szakítottak!

VETRINSZKIJ Éppen azért! Ő még mindig szeret engem és féltékenykedik! Ha itt talál önnél, kikaparja a szememet, de ellátja a maga baját is! Elmenekülök!

LIZA Már jön a lépcsőn.

VETRINSZKIJ Futás! De hová? Á, itt egy ajtó.

LIZA Az az én szobám.

VETRINSZKIJ Annál jobb.

LIZA Van másik kijárata.

VETRINSZKIJ Arra nem lesz szükség: elülök én bent estig.

LIZA Gyönyörű!

VETRINSZKIJ *(Megcsókolja és beszalad a szobába.)* Kis híján itt ért!

4.jelenet

Liza, Szurmilova és Szinyicskin

SZINYICSKIN Kedves Raisza Minyisna, isten hozta, drága vendég! Tisztesség ne essék szólván *(énekel)* "A szépség és a kellem vert itt tanyát!" *(mondja)* Milyen hamar meg tetszett látogatni bennünket!

SZURMILOVA Köszönöm, Szinyicskin.

SZINYICSKIN Engedje meg, hogy bemutassam önnek... *(Körbefordul.)* De hát hová lett?

LIZA Elment, papa. *(Odamegy Szurmilovához.)* Ah, milyen hálás vagyok, Raisza Minyisna, hogy meglátogatott bennünket! Milyen kedves öntől!

SZURMILOVA Szervusz, angyalom. *(Megcsókolja Lizát.)* Szavamat adtam, hogy bízatsz bennem, és ha én a szavamat adom, állom is.

SZINYICSKIN Ha Raisza Minyisna a szavát adja, állja is! Tisztesség ne essék szólva, csak kérni kell.

SZURMILOVA Ez igaz, és néha lehetetlent kérnek, aztán hálából a kedvességért és szívességért megcsálnak. Tehát itt laknak? A szobák szűkecskék, bár elég kedvesek.

LIZA Természetesen önnél jóval tágasabb és gazdagabb... De hát nem hasonlíthatjuk magunkat önhöz!

SZURMILOVA Ne irigyelj, lelkecském, jusson eszedbe a dalocska: "Az arany folyóba is könnyek hullanak néha!"

SZINYICSKIN Netán önnek, tisztesség ne essék szólván, bánat tetszene ülni a lelkén?

SZURMILOVA Ah! Bizony, nagyon is ül! Hogy én már mennyit szenvedtem! És most megint szenvedek!

SZINYICSKIN Ah, tisztesség ne essék szólván, megsebezték?

SZURMILOVA Az egyetlen, akit lángolóan szerettem... *(Lizához.)* Ismered Vetrinszkij herceget? Elhagyott a kegyetlen.

SZINYICSKIN Még mit nem, hogy herceggel ismeretségben lenni! Ökegyelmessége, tisztesség ne essék szólván, nem a mi fajtánk. Ó, ha Liza körül hercegek legyeskednének, kétségbe volnék esve!

LIZA *(Félre.)* Drága papa! Ha tudnád... *(Szurmilovához.)* Csak nem szereti még mindig a herceget?

SZURMILOVA Hát tudom én nem szeretni azt az álnokot? Akkor ismertem meg, amikor még huszáregyenruhát viselt... Ah, te nem tudod, milyen mélyen hat ránk a huszáregyenruha... Képzeld csak el: csinos, erős férfi, és harmincezer a jövedelme...

SZINYICSKIN Ennek ellenére, tisztesség ne essék szólván, kár is szót vesztegetni rá.

Egyébként azt hallottam, hogy egy idősebb gróf is jár önhöz?

SZURMILOVA Szokott. De ma boldogtalan vagyok! Tizenegykor főpróba, este játszom, szükségem volt egy kis kikapcsolódásra... Gondoltam, meglátogatom szegény Szinyicskinéket. (Leül a jobb oldalon.)

LIZA (Félre.) A szegény Szinyicskinéket.

SZINYICSKIN (Félre.) Hogy megjátssza magát ez a grófi-hercegi szerető...

SZURMILOVA No, mi újság? Hogy vannak? Miben segíthetek maguknak?

SZINYICSKIN Mi egy óriási szívességet várunk öntől. Tisztesség ne essék szólván, meg tetszett ígérni, hogy pártját tetszik fogni a lányomnak, a drága Lizának.

SZURMILOVA Jól van...Beszerzem a karba.

LIZA és SZINYICSKIN A karba?

SZURMILOVA Magát pedig, Lev Gurics, a jegyeladásnál hasznosíthatják.

SZINYICSKIN Engem? A kozstromai nemes szívű atyát, a jegyeladásnál?

SZURMILOVA Mégis, mit gondolt?

SZINYICSKIN Bocsásson meg, Raisza Minyisna, tévedni tetszett! Én, tisztesség ne essék szólván, ugyanolyan művész vagyok, mint ön! Művészként halok meg, akár a színpadon, akár otthon. Meglesz a betévő falatom, hiszen a leányom ünnepelt színésznő lesz!

SZURMILOVA Ünnepelt színésznő lesz? Hol?

LIZA Hogyhogy hol? Az itteni színházban...Ugyanazon a színpadon, amelyen ön játszik.

SZURMILOVA Tessék? Velem egy színpadon? Ha-ha! Micsoda igények!

LIZA Min csodálkozik? Hiszen ön is játszik, és megtapsolják, Raisza Minyisna!

SZURMILOVA Mekkora különbség! Én tehetséges vagyok!

SZINYICSKIN Igen, pontosan, tisztesség ne essék szólván, ön dicsekedhetik a tehetségével és a szerénységével! De az ördögbe is, ki mondta önnek, hogy az én Lizám nem tehetséges? Ki mondta?

LIZA Papa, nyugalom!

SZURMILOVA Látja, Lev Gurics, a lánya sokkal józanabb, mint ön.Ő megért engem. Higgyék el, a dicsőség, a hírnév, akárcsak a szerelem, hamar elszáll. Sokkal jobb férjhez menni. Persze az nem olyan érdekes, de ezerszer kényelmesebb.

SZINYICSKIN Az egyik, asszonyom, nem zárja ki a másikat. A lány férjhez mehet és játszhat. És az esküvő a debütálásig várhat!

SZURMILOVA Eh, milyen kiállhatatlan a makacsságával, Lev Gurics! De ha már mindenáron színésznőt akar csinálni a lányából, akkor miért nem küldi először Moszkvába vagy

Pétervárra színiiskolába. Ott legalább megtanítanak az egyenes tartásra, meg hogy hova tegye a kezét-lábát...

SZINYICKSKIN Tisztesség ne essék szólván, mit fontoskodik itt? Maga hová teszi a lábát? Az én lányomat nem kell félteni!

SZURMILOVA Valóban? Hát majd meglátjuk, felveszik-e a társulatba.

SZINYICKSKIN

Higgye el, felveszik, erre
Én a fejemet teszem,
Ő semmivel se rosszabb,
De inkább jobb önnél!

SZURMILOVA

Szép kis összehasonlítás
Köztem és a pártfogoltam közt
A válaszom – megvetés!
Magának elment az esze!

LIZA

Mit kérkedik itt?
Majd én megmutatom...

SZURMILOVA

Maguk kérkednek, elég! Örülhet,
Ha a cipőmet feladhatja.

LIZA *(sírva)*

Ah! Micsoda megaláztatás,
nincs erőm elviselni...
ez az öntelt teremtés
a becsületünkbe gázol!

SZINYICKSKIN *(Szurmilovához)*

Nem! Ezt a sértést
Én el nem viselem!
Legmélyebb tiszteletemmel
Ajtót mutatok – volt szerencsém!

SZURMILOVA *(Szinyicskinhez)*

Elintézem, hogy bekerüljön
A karba, bár nem könnyű,
s meglátjuk, önteltségével
a karban mire megy.

Ha-ha-ha! Örültek!... *(Elmegy.)*

5. jelenet

Liza és Szinyicskin

SZINYICSKIN Goromba nőszemély! Hogy fennhordja az orrát! *(Deklamál.)*

Tatár, te vakmerő!

LIZA Attól olyan büszke, papa, hogy tényleg nagyon tehetséges!

SZINYICSKIN Menj már! Minden tehetsége abból áll, hogy az ujja köré tekerte a grófort, aki protezsálja. Csak egyszer kerülnél te színpadra, attól kezdve te kapnád meg az összes főszerepét!

LIZA Én nemcsak a szerepeitől tudnám elütni, de a szerelmétől is, papa.

SZINYICSKIN Hogyhogy?

LIZA Igen...Vetrinszkij herceg! Szerelmet vallott nekem és magával akar vinni.

SZINYICSKIN *(Mégvédelmezve a karjával.)* Elvinni? Téged? Leányom, egyszülöttem, kincsem! Elrabolni téged idős atyádtól? Nem, tisztesség ne essék szólván, ezzel ne próbálozzék öfensége!

LIZA. Ne aggódj, papa, semmi közöm hozzá. Most is kéretlenül jött.

SZINYICSKIN Jött? Csak nem ez a fiatalember, ez a Lenszkij?

LIZA Ő az. Kidobtam.

SZINYICSKIN De hát hogy tűnt el? Nem láttam a lépcsőn.

LIZA *(A szobájára mutat.)* Oda bújt el.

SZINYICSKIN A szobádba? Furcsa mód dobod ki az udvarlókat! *(Gyorsan balra megy.)*

LIZA Papa, az isten szerelmére! Ha ott találja...

SZINYICSKIN *(Visszajön fűzettel a kezében.)* Elment. A másik ajtón távozott. A gazember! Szerencséje, hogy még időben eltakarodott... Valamit írt erre a fűzetre, ami az asztalon volt.

LIZA *(Nézi a fűzetet.)* Mintha levél lenne.

SZINYICSKIN De kinek? Nem tudni. Nyilván neked, ha a te szobádban hagyta.

LIZA Olvasd, papa.

SZINYICSKIN *(Olvassa.)* "Megbolondulok érted. Hagyd el a színházat, rendelkez velem (Pha! Pha!) és a vagyonommal. (A!...hm...) Gyere alkonyatkor a városkapuhoz, hintóval várlak, elmegyünk Razguljajevóba, édeskettesben vacsorázunk. Ha nem jössz, megbuktatlak. Felbérelek embereket, hogy fűtyüljenek ki. Vetrinszkij herceg."

LIZA Micsoda arcátlanság!

SZINYICSKIN Micsoda förtelem! Lám, milyenek ezek, tisztesség ne essék szólván, mit meg nem engednek maguknak!

LIZA Esküszöm, soha nem adtam arra okot, papa, hogy ilyesmit merészeljen.

SZINYICKSKIN Azt hiszed, nem ismerlek, édes leányom? Ismerlek, mint a tenyeremet... Hanem, hallgass csak ide, leányom... én nem akarlak téged befolyásolni... tisztesség ne essék szólván, mondd meg nekem nyíltan, őszintén, érzel te elhivatottságot a színház iránt?

LIZA Álomban színésznőként látom magamat!

SZINYICKSKIN Ebben az esetben... *(Szét akarja tépni a levelet.)* Ha! Mit nem tettem?! Megálljunk csak! Támadt egy ötletem! Nem... De miért is ne? Végül is a levél akárkié lehet, nincs rajta megszólítás...

LIZA Mit akarsz tenni?

SZINYICKSKIN Nem tudom. De mégis! Megsértett, megalázott minket, hát most majd én, tisztesség ne essék szólván, megmutatom neki!

LIZA Nem ajánlom, papa.

SZINYICKSKIN *(Odamegy az asztalhoz és leül.)* Megcímezem a borítékot...

LIZA Kinek?

SZINYICKSKIN *(Összehajtja a levelet, borítékba teszi.)* Csitt, hallgass, Liza, hallgass! Az oroszlán is megvédi gyermekét! *(Leragasztja a borítékot, bélyeget tesz rá, megcímezi.)* Úgy. A leányomat a karba, engem meg a jegyeladásnál... *(Feláll.)* Hozd a frakkomat...a legjobbat!

LIZA Egyetlen frakkod van, papa.

SZINYICKSKIN Hát akkor azt hozd! Te pedig, légy nyugodt! Gyerünk! *(Felveszi a frakkot.)*

LIZA Mi a szándékod?

SZINYICKSKIN Színpadra juttatlak.

LIZA Mikor?

SZINYICKSKIN Ma este.

LIZA Milyen szerepben?

SZINYICKSKIN Szurmilova szerepében.

LIZA De hogyan?

SZINYICKSKIN Ne is törődj vele! Ez az én dolgom! Nem félek Raiszától.
Légy bátor! Téged apád és anyád
Megáldott a tehetségével,
És, tisztesség ne essék szólván,
Raiszát ripityára töröd!

LIZA
Légy bátor! Mondta a papa,
Már nem fél Raiszától,

Ha minden jól megy,
Én színésznő leszek!

SZINYICKIN

Légy bátor! Már mondtam neked,
Nem félek Raiszától,
Ha minden jól megy,
Te színésznő leszel!

2.felvonás

A próba

1. jelenet

Nalimov, Napojkin, színészek és táncosnők ülnek a színpadon, néhányan kártyáznak, sakkoznak, mások nézik.

NALIMOV *(Órával a kezében az előszínpadon.)* Fél egy, és a próba még el sem kezdődött... Új a darab, ma este megy először. *(Megnézi a színlapot.)* "Pizarro Peruban a spanyolokkal, dráma dalokkal és táncokkal, írta F.Sz. Borzиков" Micsoda remek cím! Á, itt van maga Pjotr Petrovics!

2. jelenet

Az előbbieket, Pusztoszlavcevet.

PUSZTOSZLAVCEV *(A kulisszák felé fordul.)* Csend, figyelem! Mondd meg a gazdának, fiú, hogy nem tudok adni... isten látja lelkemet, nem tudok... Minden jegy elkelt. Add át üdvözetemet ökegyelmességének. *(Az előszínpadhoz megy, a színészek felállnak és meghajolnak felé.)* Nalimov! Fjodor Szemjonovics Borzиков itt van már?

NALIMOV Itt volt, aztán elment Raisza Minyisnáért, akit hiába vártunk.

PUSZTOSZLAVCEV *(Nagyot szippant a tubákból.)* Jó. Állítsátok fel a díszletet.

NALIMOV *(Kiabál.)* Mityka! Díszlet! *(A színészekhez és táncosnőkhöz fordul.)* Hölgyeim, uraim! Búcsúzzanak el a kártyától és menjenek az öltözőbe! Hagyják szabadon a színpadot!

Néhányan a színészek közül (Pusztoszlavcevhöz)

Nekünk, Pjotr Petrovics, nincs már erőnk.

Meddig tűrünk mi még?

Mások:

Reggeltől késő éjszakáig

Itt váragoztatnak minket!

PUSZTOSZLAVCEV

Csöndet kérek, ne zajongjanak!

NAPOJKIN

Tizenegyre írták ki a próbát,
És mindjárt egy van...

PUSZTOSZLAVCEV

Én magukat elhallgattatom,
Az isten látja lelkemet,
Azonnal kihívom a rendőrséget,
ha még egy szót szól valaki!

SZÍNÉSZEK és TÁNCOSOK *(félhangon).*

Elhallgatunk, de nincs már erőnk,
És meddig tűrünk még vajon?
Reggeltől késő estig
itt várakoztatnak minket.

Kimennek.

3. jelenet

PUSZTOSZLAVCEV Lusták! Fizess nekik bért, hordd a tenyereden őket, és aztán ne merd őket két órán át feleslegesen feltartani a próbán! Isten látja a lelkemet, vakmerő népség!

MITYKA *(Kiabál felfelé.)* Mi van a tengerrel? Nem eresztitek le?

MÚSZAK *(Fentről.)* Mindjárt! Fennakadt!

MITYKA Nálatok mindig van valami fennakadás. *(Nalimovhoz.)* Hullámok nincsenek, rá kell festeni, ha akarják.

NALIMOV *(Pusztoszlavcevhöz.)* Hogy parancsolja?

PUSZTOSZLAVCEV Sehogy. Nincs vihar a darabban, maradhat mozdulatlan a tenger.

NALIMOV Igenis. *(Mitykához.)* Ne piszkáld azt a tengert!

MITYKA A felhőn van egy luk.

NALIMOV Fessék le.

A műszak folytatja a díszletállítást.

PUSZTOSZLAVCEV Isten látja a lelkemet, mennyi gond van az új darabokkal! Ez sincs, az is kifogyott! Adj pénzt erre, aztán arra! Különösen a balettek... Csak a cipők után lejárod a lábadat... Na, kész a díszlet, a zenészek a helyükön vannak?

ZENÉSZEK *(A zenekari árokból.)* Az üstdobosok a kocsmában mentek.

PUSZTOSZLAVCEV Azonnal küldjenek értük! Micsoda részeges banda! *(A zenekarhoz.)* Kérem, uraim, halkabban játsszanak, különösen a kontrabassz. Isten látja lelkemet, teljesen elnyomják a szöveget!

KARNAGY Nagy veszteség a közönség számára!

PUSZTOSZLAVCEV Csend, rend, figyelem! Természetesen igaza van, minthogy nincs itt egyetlen színész se, bevallhatjuk... Mégis, egy kicsit halkabban kezdjék. Dologra, emberek, dologra! A díszlet kész, hol a sűgő?

NALIMOV Itt van, most mászik be a sűgőlyukba.

PUSZTOSZLAVCEV (*A sűgőhoz.*) Mi ez, barátom? Neked mindenkinél korábban a helyeden kell lenned! Noha nem látszol, te vagy a legfontosabb, különösen, mikor senki nem tudja a szerepét. A komikusnak hangosan sűgj, fogalma sincs a szövegéről. Hol a bonviván?

NALIMOV Még nincs itt.

PUSZTOSZLAVCEV Pénzbüntetés!

NALIMOV Az öreg sincs itt.

PUSZTOSZLAVCEV Pénzbüntetés!

NALIMOV És Raisza Minyisnát is megbünteti?

PUSZTOSZLAVCEV Pénzbüntetés, pénzbüntetés! (*Észbe kap.*) Ja, nem, nem. Csend, rend, figyelem! Már hogy büntetném meg az első, a legjobb színésznőt... Aztán még megharagítja rám Zefirov grófot...

A kulisszák mögött zaj

Ki az, mi az? Megjött Raisza Minyisna?

NALIMOV Nem. Az a tegnapi komikus keresi magát.

PUSZTOSZLAVCEV Ördög vigye!

4. jelenet

Az előbbieket, Szinyicskin és Liza

SZINYICSKIN Pjotr Petrovics, tisztesség ne essék szólván, az én legmélyebb vágyam és legszívből jövőbb kívánságom, hogy az ön működését siker koronázza.

PUSZTOSZLAVCEV Jó, jó. Megbocsásson, de most nincs időm magára...

SZINYICSKIN Milyenek talált tegnap este a szerepemben?

PUSZTOSZLAVCEV Nem tetszett.

SZINYICSKIN Hogyhogy nem tetszett? Miért? Úgy rémlik, Pjotr Petrovics, tisztesség ne essék szólván, óriási tapsot kaptam!

PUSZTOSZLAVCEV Menjen, kérem, ne zavarjon, nincs szükségem önre!

SZINYICSKIN Nem rólam van szó. Engedje meg, kérem, hogy bemutassam, tisztesség ne essék szólván, a leányomat.

PUSZTOSZLAVCEV (*Ránéz Lizára.*) Bájos.

SZINYICKSKIN Keresztapja a kegyelmes úr, a helybéli kormányzó.

PUSZTOSZLAVCEV Igen?

LIZA De papa...

SZINYICKSKIN (*Halkan Lizához.*) Hallgass! (*Pusztoszlavcevhöz.*)

Ökegyelmessége

A sajátjának tekinti

És ráadásul a pártfogásával

Tünteti ki.

PUSZTOSZLAVCEV

Örvendek az ismeretségnek!

Parancsoljon, foglaljon helyet!

Liza bókol egyet, de nem ül le.

SZINYICKSKIN (*Félre.*)

A fa meghajlott,

Ahogy meggörbítettem

Most a szónoklatommal

Meg is puhítom...

Mit tesz, ha az ember

Egy kormányzóra hivatkozik!

(Pusztoszlavcevhöz)

Micsoda tehetség, Pjotr Petrovics! Mindent játszik, ami önnek tetszik!

PUSZTOSZLAVCEV Igen?

SZINYICKSKIN (*Lizához.*) Hajolj meg, Lizocskám! Tudod-e, hogy egész Ororsországban nincs párja Pjotr Petrovicsnak?

PUSZTOSZLAVCEV (*Önelégülten.*) Ó!...

LIZA Én már nagyon sok jót hallottam róla.

SZINYICKSKIN Keresztapja, a kegyelmes úr, az itteni kormányzó gyakran mondta neki, hogy ez a Pjotr Petrovics Pusztoszlavcev még felülmúlja majd az európai színházakat, ha kiegészül egy-két jó színésszel a társulata, és én, tisztesség ne essék szólván, felkészítettem Lizát, hogy minden szerepben megállja a helyét.

LIZA Én igazán nem akarok dicsekedni, de bármilyen szerepet rám bízhat: komornát bohózatban, királynőt tragédiában, és én ugyanazzal az odaadással teljesítem, az odaadás pedig nem ritkán pótolja a tehetséget. A közönség az első alkalommal bizonyára elnéző lesz.

PUSZTOSZLAVCEV Én igazán boldogan, de isten látja lelkemet...

SZINYICSKIN Egyébként, tisztesség ne essék szólván, végtére is én nem kezdöt adok önnek, hanem kész színésznőt, akiben lélek van, melegség! Énekel, táncol, és micsoda járása van neki! Tisztesség ne essék szólván, egyenesen királynői! Járkálj csak egy kicsit, Lizocska!

Liza járkál a színpadon

Na, milyen? Bért mindössze kétezret kérek és jutalomjátékot vásárok.

PUSZTOSZLAVCEV Én igazán boldogan, kedves Szinyicskin, de isten látja lelkemet, bőségesen el vagyok látva színésznőkkel, néhányan még feleslegesek is.

SZINYICSKIN Azt meghiszem, hogy feleslegesek, tisztesség ne essék szólván, még ők fizethetnének magának.

PUSZTOSZLAVCEV De kérem...

SZINYICSKIN Na, ebből elég! Nem bánom, ha megfelel, a maga iránti tiszteletből, beérem kevesebbel. Mert Liza igen szeretne bekerülni a maga társulatába. Igaz, Lizocska, Pjotr Petrovicshoz kívánczol?

LIZA Igen, papa. Hiszen mindenki rajong a színházáért...

SZINYICSKIN Meg vannak örülve érte! *(Pusztoszlavcevnék.)* A kegyelmes úr, a helyi kormányzó, az ő keresztapja maga ajánlotta, hogy ide szerződjék.

PUSZTOSZLAVCEV Én igazán nagyon boldogan, de isten látja lelkemet...

SZINYICSKIN Maga, Pjotr Petrovics mindig is a színészek és színésznők jótévője volt! Mit is mondok – jótévője?! Szinte atyja! Maga a jutalomjátékukat mindig úgy állította színpadra, hogy jobban már nem is lehet! Nem sajnálta tőlük a díszletet, a jelmezt, a fizetést, a pénzbüntetést... Ó, csodálatos... *(Még hangosabban.)* Csodálatos ember! *(Hangot vált.)* Szóval megegyeztünk, elszegődik magához ezerért és a jutalomjátékért! Igaz, Liza?

LIZA Teljes lelkeimmel készen állok, papa. *(Pusztoszlavcevhöz.)* És remélem, hogy az én művészszeretettel, az én szívemmel...

PUSZTOSZLAVCEV *(Bosszúsan.)* Ismétlem, én igazán boldogan, de isten látja lelkemet, nem lehet.

SZINYICSKIN Elnézést, látom, megfelelőbb lenne önnek az egyenletes díjazás. Száz rubel havonta, jutalomjáték nélkül? Rendben. Ez persze elég kevés egy leánynak, aki tehetséges, szép... De ítélje meg maga!

PUSZTOSZLAVCEV *(Kijön a sodrából.)* Eh, elegendem van magukból! *(Félre.)* Átkozott fecsegő! Isten látja lelkemet!

NALIMOV *(Odamegy Pusztoszlavcevhöz.)* Megjöttek.

PUSZTOSZLAVCEV Kik?

NALIMOV Raisza Minyisna és a szerző.

SZINYICKSKIN *(Félre.)* Ördög vigye! Nem sikerült. Nyilván nem kapta meg Vetrinszkij levelét.

PUSZTOSZLAVCEV *(Szinyicskinhez.)* Menjenek, menjenek a színpadról és ne zavarjanak!
(Nalimovhoz.) Szólítsd a szereplőket.

SZINYICKSKIN Menjünk, Liza, ne búsulj! Maradt még két apád: az igazi és a kereszt, a kegyelmességével... *(El akar menni.)*

Beszalad Trifon

TRIFON Az üstdobosok nincsenek a kocsmában. Mindenhol kerestem őket, de hiába.

PUSZTOSZLAVCEV Mi ez? Szétrobbanok!

SZINYICKSKIN *(Gyorsan visszajön.)* Pardon! Magának üstdobosra van szüksége! Állok rendelkezésére!

PUSZTOSZLAVCEV Maga tud üstdobolni?

SZINYICKSKIN Tisztesség ne essék szólván, kényre-kedvre üstdobolok!

PUSZTOSZLAVCEV Üljön be gyorsan a zenekarba.

SZINYICKSKIN *(Beül a zenekarba.)* A leányomnak, tisztesség ne essék szólván, velem kell maradnia. Én egy lépést sem teszek nélküle...A magaviselet...Ó...A színházban is a magaviselet az első! Ül le, Lizocska, bátran, add ide a kezed, lelkecském!

LIZA *(Felsóhajt.)* Szurmilova játszik, papa!

SZINYICKSKIN *(A zenekarban.)* Pjotr Petrovics! Tisztesség ne essék szólván, jöjjön ide egy szóra!

Pusztoszlavcev odamegy hozzá

Hatszáz rubel. Megfelel?

PUSZTOSZLAVCEV *(Otthagya.)* Elég már, mindennek van határa.

Színészek és énekesek kórusa

Nagy nehezen megérkeztek,
Már két óra van, otthon
Nélkülünk fognak a káposztaleveshez,
Micsoda rend – csuda!

Mind elfoglalják a helyüket. Szinyicskin a zenekarban az üstdob mögött, Liza mellette egy széken.

5. jelenet

Az előbbieket, Szurmilova és Borzиков.

PUSZTOSZLAVCEV Kedves Raisza Minyisna! Nézze csak, isten látja lelkeket, másfél órát késett!

SZURMILOVA Nem akar pénzbüntetéssel sújtani?

BORZIKOV (Halkan.) Óvatosan, Pjotr Petrovics, borzalmas lelkiállapotban van. Elhagyta a szerelmese.

SZURMILOVA (*Pusztoszlavcevhöz.*) Miért tette a főpróbát éppen arra a napra, amikor a bemutató van? Már így is túlságosan jól tudjuk a darabot. Három hónapja nyúzzuk, de ezek a szerzők sose elégedettek.

SZINYICSKIN (*A fogai közül.*) Sziszegj, kígyó, sziszegj!

BORZIKOV Mit képzelnek? Nekem jogomban áll akár most is visszavenni a darabomat.

PUSZTOSZLAVCEV Csend, rend, figyelem! Isten látja lelkemet, vétek veszekedni magukkal, hisz kivételes tehetségek! Kezdjük!

SZURMILOVA Előre közlöm, hogy most nem éneklek az áriákat!

PUSZTOSZLAVCEV Hát ezt meg hogy képzeled?

SZURMILOVA Meg kell őriznem a hangomat estére.

BORZIKOV Na elég, fejezzük be a vitát... Kezdjünk! Hol a bonviván?

NALIMOV és **TRIFON** (*Kiáltanak.*) Csahotkin úr! Csahotkin úr! Tirszisz Ivanovics! Tirszisz Ivanovics!

NALIMOV Itt van.

PUSZTOSZLAVCEV (*Csahotkinhoz.*) Legyen szíves. Magára várunk.

NALIMOV (*Kiabál.*) Mityka! Ereszd le az előfüggönyt! Kezdünk!

Az előfüggöny lereszkedik. Pusztoszlavcev és Borzikov az előszínpadon marad.

BORZIKOV (*Feláll a székről, felméri a nézőteret.*) Remek színház. Szeretnék egy ilyet építtetni.

PUSZTOSZLAVCEV Mennyi néző jött el a főpróbára! Isten látja lelkemet, boldog lennék, ha ennyi néző lenne az előadásokon, csak egyszer hetente.

BORZIKOV Az ismerőseim eljöttek főpróbát nézni.

PUSZTOSZLAVCEV Ó! Jó sok ismerőse van, Fjodor Szemjonovics.

BORZIKOV Nem is lehet ez másként.

Kalapácsütés hallatszik.

(A kukucskán át benéz a színpadra.)

Csahotkin úr! Legyen szíves, ne köhögjön, amikor énekelnie kell! Az ária után köhöghet.

PUSZTOSZLAVCEV Vagy köhögje ki magát előtte!

BORZIKOV Ne járkáljanak a statiszták a tengeren!

PUSZTOSZLAVCEV Nalimov! Simítsa ki a hullámokat!

BORZIKOV A kórus ne maradjon el a zenekartól!

SZINYICSKIN (*A zenekarban.*) Könnyű azt mondani! De ezeket mind az utcáról szedték össze és alig kapnak valamit.

Kezdődik a nyitány.

LIZA Játsszani fog, papa!

SZINYICKSKIN Fogalmam sincs, hogy történhetett ez!

Felmegy a függöny. Szurmilova a színpadra lép.

BORZIKOV Kicsit élénkebben, Raisza Minyisna...Általában némiképp lomhán jár.

SZINYICKSKIN (*Magában.*) Honnan vegyen lábakat, Borzikov úr? Hiszen, tisztesség ne essék szólván, csámpás a lelkem!

SZURMILOVA (*Próbál.*)

Recitativo

Nem, nem, én nem fogok szerelemtől szenvedni
A nap szolgálatára ítélttem magamat,
Szúzi lesz az életem.

SZINYICKSKIN Pontosan úgy fest...

SZURMILOVA

Én az csábítással szemben
A nap templomát választom.

SZINYICKSKIN Jókor jut eszébe!

SZURMILOVA (*Folytatja.*)

Ária

Szerelem, ó édes mámor!
Ó érzés és szenvedély!
Az ártatlanságom, kétségtelen
Nem elég neked...

TRIFON (*Odamegy Szurmilovához.*) Levele jött.

SZURMILOVA Nekem?

PUSZTOSZLAVCEV (*Felugorva a fotelból.*) Isten látja lelkemet, Trifon, neked elment az eszed! Hogy mersz leveleket osztogatni, amikor próbálunk?

TRIFON Rá van írva: késedelem nélkül átadni.

SZINYICKSKIN (*Magában.*) Pontosan ezt írtam rá. Ez az én levelem.

SZURMILOVA (*Felbontja a levelet, félre.*) Ah, istenem! A herceg. (*Pusztoszlavcevhöz.*) Talán nem szabad átfutni ezt a pár sort?

PUSZTOSZLAVCEV Magától értetődik, Raisza Minyisna, nem szabad. Leveleket otthon szoktunk olvasgatni.

BORZIKOV Semmi baj. Kezdjük a prózát.

SZURMILOVA (*Félre.*) Újra az enyém! Úgy szeret, mint rég!

LIZA (*Az apjához.*) Próbálni fog, papa.

SZINYICKSKIN Várj csak, meglátjuk!

SZURMILOVA *(Próbál.)* "Magam, a saját két kezemmel kötöttem koszorút fehér rózsákból, a tisztaság és az ártatlanság jelképe gyanánt, ahogyan azt az ünnepélyes alkalom előtt kell. A saját gyenge kezemmel fogom a nap fejére tenni!" *(Olvassa a levelet.)*
Hintóban vár alkonyatkor a városkapunál!

LIZA *(Az apjához.)* Hallod, papa? Próbál!

SZINYICKSKIN Várj még egy kicsit! Meglátjuk!

SZURMILOVA *(Próbál.)* Ó, még tökéletesebbé kell válnom a nagy szertartáshoz, a lelkemet fel kell emelnem hozzá, másként hogy lehetnék méltó..." *(Halkan.)* De hiszen ma játszom! *(Próbál.)* Sietek a templomhoz, rám ott az üdvözülés vár!"

SZINYICKSKIN *(A fogai közül.)* Édes kettesben Razguljajevóban...

LIZA *(Halkan az apjához.)* Próbál.

SZINYICKSKIN Hallgass, meglátjuk.

SZURMILOVA *(Próbál.)* Ki ez az ismeretlen ifjú, aki a szüleim házikója előtt üldögél?

BORZIKOV Nem házikó, hanem kunyhó!

SZURMILOVA Házikó vagy kunyhó, egyre megy.

BORZIKOV Már bocsánat, de egyáltalán nem mindegy. A kunyhónak hangulata van! A házikó, az közönséges.

PUSZTOSZLAVCEV Annál is inkább, mert mi most Peruban vagyunk, vad afrikaiak között.

SZURMILOVA Hagyják abba, kérem. Egyébként is, az egész egy vadbaromság!

SZINYICKSKIN *(A zenekarban, magában.)* Kitűnő!

SZURMILOVA Az ostoba megjegyzéseikkel teljesen tönkretesznek! Már is oda az egészségem!

BORZIKOV Na de kérem! Hát ez még is csak sok!

Ezekre a szavakra az összes színész bejön, hogy tanúja legyen az eseményeknek.

SZINYICKSKIN *(A zenekarban.)* Bravó! A bomba felrobbant!

PUSZTOSZLAVCEV Na még csak ez hiányzott!

SZURMILOVA Ah! És most már a szívem is... elszorult... a szemem előtt elsötétül a világ...
Ah...Rosszul vagyok.

BORZIKOV Ó, istenem!

LIZA *(Halkan.)* Beteg! Mennyire örülök!

SZINYICKSKIN *(Halkan.)* Úgy beteg ő, ahogy te! De mindegy. Figyelj!

BORZIKOV Drága Raisza Minyisna!

SZURMILOVA Menjen innen! A kunyhójukkal meg a levélolvasási tilalmukkal tönkretették az idegeimet!

PUSZTOSZLAVCEV Ugyan, csak hisztizik!

SZURMILOVA *(Felháborodva.)* Még hogy én hisztizek? Honnan veszi ezt?

SZINYICKSKIN Áll a bál!

SZURMILOVA Ah! Még hogy én... Hiszen alig látok, minden ködben úszik előttem! Ah, a szívem! Mindjárt elájulok!

PUSZTOSZLAVCEV Raisza Minyisna, az isten szerelmére!

NALIMOV Széket, széket gyorsan!

Széket hoznak, leültetik Szurmilovát.

BORZIKOV Vízet, kölnit, spirituszt!

NALIMOV Ne adjunk neki repülőst?

SZINYICSKIN Biztosan elcsapta a hasát!

BORZIKOV *(A nézőkhöz.)* Nincs önök között orvos véletlenül?

PUSZTOSZLAVCEV Kell hogy legyen kölni a retiküljében.

Odaadják a retikült. Szurmilova beledugja a levelet.

SZINYICSKIN Eltette a levelet.

SZURMILOVA *(Felpattan a székről.)* Nem játszom ma este!

MIND Hogyan?

KÓRUS

Ő betegnek mutatkozik

De az ájulásától mi

Nem ájulunk el:

Hisztizik – ez minden!

SZURMILOVA Gyorsan a hintómat!

PUSZTOSZLAVCEV Hallgasson meg!

SZURMILOVA

Hagyjon békén!

Egyre fogy az erőm

És itt senki nem akar nekem segíteni!

BORZIKOV Maga engem tönkre tesz!

PUSZTOSZLAVCEV És mit szóljon a közönség?

SZURMILOVA

A közönség hozzászólt a műsorváltozásokhoz:

Gyakran becsapják.

BORZIKOV

Ó nem, ekkora szégyent,

Én ezt ki nem heverem,

A lírai drámámat most

Azonnal visszaveszem!

(Elveszi a sűgótól a példányt.)

Szurmilova késelem nélkül távozik. Borzиков fogja a darabot, hiába kérlelik. A színészek csoportokba verődnek.

6. jelenet

Pusztoszlavcev, Nalimov, Szinyicskin, Liza, színészek és táncosok.

PUSZTOSZLAVCEV Kikészültem! Isten látja lelkemet, ezek kikészítettek! Hát én meg mit csináljak most? Telt ház, a jegyek mind elkeltek elővételben...Végem, egyszerűen végem van!

SZINYICSKIN *(A zenekarban.)* Ó, nem, én megmentem önt, Pjotr Petrovics!

PUSZTOSZLAVCEV Csend, rend, figyelem! Ki szólt?

SZINYICSKIN *(Ráver egy hatalmasat az üstdobra.)* Itt, itt! Jobbra forduljon!

PUSZTOSZLAVCEV Szinyicskin!

SZINYICSKIN Én kihúzom a csávából, Pjotr Petrovics!

PUSZTOSZLAVCEV Hogyan?

SZINYICSKIN Már mondtam magának, hogy Lizám, tisztesség ne essék szólván, szóról szóra tudja szerepet... Ha Szurmilova nem akar játszani, majd az én lányom eljátssza! Ez az angyal kész beleugrani a mélyvízbe, hogy megmentse önt... Liza, menj fel a színpadra!

PUSZTOSZLAVCEV Öreg, neked elment az eszed!

SZINYICSKIN Szó sincs róla – én a színházért mindent! *(Felmegy Lizával a színpadra.)* Biztosíthatom önt, Liza úgy tudja a szerepet, hogy annál jobban se kell, és tisztesség ne essék szólván, kész egy próbával, vagy akár próba nélkül beugrani, és én felelősséget vállalok érte! Mindenki el lesz ragadtatva! A darab rendkívüli sikert arat, maga tökéletesen meg lesz elégedve, csodálatos színésznőt és telt házat kap. Ugye, Liza, eljátsszod?

LIZA Kész vagyok rá, papa.

PUSZTOSZLAVCEV Rendben van. Beleegyzem, isten látja lelkemet, beleegyzem! Ekkora vakmerőség tehetségre vall! *(A körülöttük állóknak.)* Uraim, ma este ez a lány játszik! Persze mindenekelőtt meg kell szerezni a szerző engedélyét...

SZINYICSKIN Emiatt ne fájjon a feje! Mindjárt elszaladunk hozzá! Majd én, tisztesség ne essék szólván, rábeszélem őt. Idehozom.

PUSZTOSZLAVCEV Figyelmeztetek, hogy Borzиков nem könnyű eset.

SZINYICSKIN Majd Liza megpuhítja.

LIZA A lelkére fogok hatni!

PUSZTOSZLAVCEV Menjetek, siessetek!

SZINYICKSKIN Megyünk, leányom! Maga, Pjotr Petrovics, tisztesség ne essék szólván, ragasztassa át a plakátokat, "Szurmilova úrhölgy betegsége miatt szerepében az ifjú Szinyicskina kisasszony mutatkozik be, *(gesztikulál)* "a tizenhat éves és három hónapos Szinyicskina kisasszony" Tisztesség ne essék szólván, egy kicsit több, de így jobban hangzik.

LIZA Úristen! Hát mégis közönség elé léphetek! Ah, el se hiszem, hogy velem történik ez! Mégis, mintha valami bátortalanságot éreznék... Micsoda izgalom!

SZINYICKSKIN Semmi pánik, Liza! Pjotr Petrovics majd beültet embereket... Nincs igazam, Pjotr Petrovics! Tisztesség ne essék szólván, szükség is lesz a közönség támogatására! A karzatra minden jegyet eladott? Ott szoktak a legjobban tapsolni... *(A nézőkhöz.)* Kedves urak és hölgyek! Ez itt, tisztesség ne essék szólván, az én leányom! Az én kincsem! Ajánlom őt az önök anyai-atyai szívébe! Tapsoljanak neki! Magam is csatlakozom önökhöz, hogy segítsek! *(Deklamál.)*

Az apa gondoskodik gyermekéről, a természet rendje szerint!

PUSZTOSZLAVCEV Menjenek, menjenek gyorsan! Isten látja lelketem, sietniük kell!

MIND Gyorsan, gyorsan! Várjuk magukat!

SZINYICKSKIN A bemutató meg van mentve! *(A zenészekhez.)*

Húzzátok, hogy "az álmaink teljesültek!"

Mind kikísérik Szinyicskint és Lizát.

3. felvonás
Könyvtárszoba
1. jelenet

Szemjon egyedül, majd Vetrinszkij.

SZEMJON Sokáig elmarad az úr, pedig a próbának már biztosan vége. Éhezhetek estig: nem mehetek át a kocsmába...Ó, ezek az írók! Rossz sora van náluk a szolgának! Nemigen költenek ennivalóra, meg persze a szolgára se nagyon. Pedig mennyi a vesződés, a lótás-futás velük!

Csengetés hallatszik.

Máris! Megjött, hál istennek!

VETRINSZKIJ *(Bejön.)* Fjodor Szemjonovics itthon van?

SZEMJON Nincs itthon az úr, fenség. A próbán van. Valamilyen darabját mutatják be ma este.

VETRINSZKIJ Tudom. Nyilván rövidesen itthon lesz. Megvárom. *(Leül a színpad jobb oldalán.)*

SZEMJON Cigaretta parancsol, fenség?

VETRINSZKIJ Nem, köszönöm.

SZEMJON Ma bizonyára nagy siker lesz, fenség. A közönség el lesz ragadtatva. Kitapsolják majd az urat.

VETRINSZKIJ Miből gondolja?

SZEMJON Nem először csinálom ezt végig.
Harmadnapja járom az ismerősöket,
Széthordtam mind a jegyeket,
De egyetlen kupica vodkára valót
Sem kaptam sehol,
Ez kifejezetten sértő
Így járkálni, házról házra.
Úgy látszik, az úr darabja
senkinek sem ért meg pár garast

Megint csengetnek.

Máris!

2. jelenet

Az előbbiek, Borzikov.

BORZIKOV *(Teljesen letörtén.)* Mi van veled, a mindenedet, meddig váratsz az ajtóban?

SZEMJON Bocsásson meg, uram. Nekem úgy tűnik, azonnal nyitottam az ajtót.

BORZIKOV *(A darabot az asztalra dobja.)* Legyen átkozott ez a színház, és azok is, akik darabot írnak neki!

VETRINSZKIJ Mi történt, Fjodor Szemjonovics?

BORZIKOV Á, üdvözlöm, herceg! Bocsásson meg, nem vettem észre magát. *(Szemjonhoz.)* Mit bámulsz, te tökfilkó? Eredj a dolgodra!

SZEMJON Adjon legalább egy tízkopekest ebédre!

BORZIKOV Telezabálnád magad, mi? Takarodj!

SZEMJON Széthordtam a jegyeket, uram.

BORZIKOV Menj az ördögbe a jegyeiddel! És ha bárki jön, nem vagyok itthon.
Szemjon kimegy a középső ajtón

3. jelenet

Borzikov és Vetrinszkij.

BORZIKOV Minek köszönhetem a megtiszteltetést, herceg?

VETRINSZKIJ Visszahoztam a jegyeket, amelyeket a mai előadásra küldött. Sajnos sehogysem tudok elmenni. Randevúm van este, tudja?

BORZIKOV Boldog ember, csak ilyesmivel foglalkozik.

VETRINSZKIJ Mindenkinek a maga boldogsága, mon cher. Önt például siker várja a színházban.

BORZIKOV Az! Óriási siker! Mindenki hiába jön és egy ostoba, szeszélyes nőszemély miatt.

VETRINSZKIJ Miket beszél?

BORZIKOV Nem lesz ma bemutatóm!

VETRINSZKIJ Hogyhogy?

BORZIKOV Ezek a csepürágók – hálátlan népség

Mi nyugalmat nem ismerünk,
Éjszaka nem alszunk,
Fordítunk vagy darabot írunk,
Hogy sikert arassanak,
Ők meg bezsebelik a bevételt,
És mi már nem kellünk nekik,
Mint egy ócska cipőt,
Elhajítanak minket
De legalább fizetnének
A munkánkért.

De a bohózatainkat
Épp csak adománynak nem veszik.
Itélje meg maga, az isten szerelmére:
Bármi badarságot nem fogadnak el,
S az már rengeteg, ha száz rubelt
Fizetnek egy bohózatért!
Azonfelül a színészek
Csak úgy-ahogy tanulják meg a szöveget,
Ráadásul az újságírók
A szerzőt barmolják le.
Aztán elmész a próbára,
lelkedsz vagy hallgatsz,
és különösen a nők
egyetlen szavad se tisztelik,
Ha valami megjegyzést teszel,
azonnal kiborulnak...
Ime hát ez a helyzet,
Ez a szerző sorsa nálunk!

VETRINSZKIJ Belátom, nem irigylésre méltó. Megjegyzem, az egyik újságban mindig dicsérik az ön bohózatait.

BORZIKOV Igen, dicsérik. *(Félre.)* Ezeket a dicséreteket én írom. *(Hangosan.)* Na és mit gondol, kinek köszönhetem, hogy elmarad a premier? Szurmilova visszalépett!

VETRINSZKIJ Szurmilova? Tőle minden kitelik, ismerem.

BORZIKOV Jóban van vele, herceg?

VETRINSZKIJ Összevesztünk.

BORZIKOV Beszélje rá, kérem, hogy meggyógyuljon.

VETRINSZKIJ Milyen kedves! Látni sem bírom. Engem most más érdekel. Egy bájos kislány, aki ugyancsak színésznőnek készül, de én magammal viszem a birtokomra.

BORZIKOV Ugyan, hagyja!

VETRINSZKIJ Dehogy hagyom! Fülíg szerelmes vagyok belé, és innen egyenesen a randevúra megyek!

SZEMJON *(Az ajtó mögött.)* Nincs itthon! Na de uram! Mondom, hogy nincs itthon!

SZINYICKSKIN *(Kiabál.)* Eressz, öreg, rendező vagyok a színháztól!

BORZIKOV *(Hangosan.)* Rendező? Jöjjön be!

VETRINSZKIJ *(Magában nevet.)* Ez Szinyicskin! *(Elmerülve szemléli a metszeteket a falon.)*

4. jelenet

Az előbbiek, Szinyicskin, Liza

SZINYICSKIN Fjodor Szemjonovics, fogadja nagyrabecsülésem!

BORZIKOV *(Nézi.)* Azt hittem, Nalimov rendező...magát nem ismerem.

SZINYICSKIN Lev Gurics Szinyicskin vagyok, nemes szívű atya Kosztromából.

BORZIKOV Mit óhajt?

VETRINSZKIJ *(Félre, a háttérben maradva.)* Mit akarnak vajon?

SZINYICSKIN Azért jöttem... ó nem, így nem tudok... engedje meg, hogy előbb magamhoz térjek! Úgy hiszem, hogy én, tisztesség ne essék szólván, egy lángelme szentélyébe léptem! *(Deklamál.)* "Lépj közelebb, leányom, és hódolj előtte!" Tudod-e, hogy egész Oroszországban nincs párja Fjodor Szemjonovicsnak? Nézze, valósággal reszket!

LIZA Ó, igen... Ezt a megtiszteltetést... ilyen fiatalon...

SZINYICSKIN Mindössze tizenhat éves és három hónapos... megértheti!

VETRINSZKIJ *(Félre.)* Miben sántikál a kosztromai nemes szívű atya? Ezt megnézzük.

LIZA Ó, igen. Tizenhat év és három hónap. Életemben először találkozom ilyen híres... ilyen... Nem is tudom, hogy mondjam!

SZINYICSKIN *(Félre.)* Jól csinálja!

BORZIKOV No de miben állhatok a rendelkezésükre?

SZINYICSKIN Tisztesség ne essék szólván, hatalmas szívességet kérünk!

BORZIKOV *(Félre, bosszankodva.)* Nyilván kelengyére kérnek!

SZINYICSKIN Ettől a szívességtől függ az ön dicsősége, az ön legújabb babárkoszorúja, a közönség java, és a színháztulajdonos Pusztoszlavcev sorsa!

VETRINSZKIJ *(Félre, mosolyogva.)* Fontoskodni jött!

BORZIKOV Magyarázza meg, kérem.

SZINYICSKIN Nem, én nem. Tisztesség ne essék szólván, majd a leányom megmagyarázza önnek, miről van szó. *(Lizához.)* Küzd le az elfogódottságodat a nagy drámaíró előtt, leányom! Fjodor Szemjonovics Borzиков, tisztesség ne essék szólván, olyan ember, lelke... *(Borzikovhoz.)* Még mindig nem tud uralkodni a meghatottságán... *(Lizához.)* Fjodor Szemjonovics bizonyára teljesíti a kívánságodat... Látom a szeméből, melyben ott fénylik a hallhatatlan zsenialitás!

VETRINSZKIJ *(Félre, mosolyogva.)* Vén bohóc!

BORZIKOV *(Félre.)* Igen jól magyarázkodik.

LIZA *(Halkan az apjához.)* Nem túl megnyerő ember, papa.

SZINYICKSKIN *(Halkan Lizának.)* A zsenik mind rondák... *(Hangosan.)* Beszélj csak, leányom, menj oda Fjodor Szemjonovicshoz. *(Odavezeti Lizát Borzиковhoz.)* Ne félj, nem esz meg... Beszélj bátran! *(Halkan.)* Ne nagyzolj!

LIZA *(Borzиковhoz.)* A papa odaadta nekem néhány bohózatát, hogy olvassam el...

SZINYICKSKIN Mind egytől egyik megvannak nekem. Felbecsülhetetlen értékek! Folytasd, Lizocska!

LIZA A papa annyira tiszteli az ön tehetségét...

SZINYICKSKIN *(Súg Lizának.)* ...a lelkét...

LIZA Az ön lelkét! És én különleges boldogságnak tartom, hogy megismerkedhetem egy ilyen ismert...

SZINYICKSKIN *(Súgja.)* ...híres...

LIZA ...híres...

SZINYICKSKIN *(Súgja.)* ...tisztesség ne essék szólván, kiváló elmével...

LIZA. ... kiváló elmével...

SZINYICKSKIN *(Súgja.)* költővel...

LIZA ...költővel...

SZINYICKSKIN *(Súgja.)* drámaíróval...

LIZA ...drámaíróval...

SZINYICKSKIN *(Súgja.)*és kritikussal.

LIZA ...és kritikussal.

SZINYICKSKIN *(Súgja.)* Remek, Liza. *(Hangosan.)* Látják, nem én mondom! Tisztesség ne essék szólván, ő maga jött rá!

BORZIKOV Nagyon köszönöm... De miről van szó?

VETRINSZKIJ *(Félre.)* Vesszek meg, ha értem.

LIZA

Hallottam a szomorú hírt,
hogy a darabja nem kerül színre...

BORZIKOV

Igen, a főszereplő megbetegedett.

LIZA

Kár, hogy kárba vész a munkája...
Hogy megmentsem, hajlandó
Vagyok bármikor beugrani...

BORZIKOV Maga?

SZINYICKSKIN És nagyszerűen játssza el,
Tisztesség ne essék szólván!

VETRINSZKIJ *(Odajön.)* Hogyan lehetséges ez?

LIZA *(Meglátja.)* Ah!!!

SZINYICKSKIN Mi ez, kérem?

LIZA *(Halkan az apjához.)* Kellemetlen meglepetés! Vetrinszkij herceg!

SZINYICKSKIN *(Halkan Lizához.)* Pszt! Óvatos légy! Nem tud semmit!

BORZIKOV *(A herceghez.)* Ismeri a hölgyet?

VETRINSZKIJ Úgy tűnik.

SZINYICKSKIN Á! Hiszen ez, tisztesség ne essék szólván, Lenszkij úr, a harkovi hősszerelmes!

BORZIKOV *(Csodálkozik.)* Micsoda?

VETRINSZKIJ Hallgasson! *(Halkan Lizához.)* Nem kapta meg a leveletem?

SZINYICKSKIN *(Közéjük áll.)* Miféle levelet?

BORZIKOV *(A herceghez.)* Miféle levelet?

VETRINSZKIJ *(Borzikovhoz.)* Majd később elmondom.

SZINYICKSKIN *(Halkan Lizához.)* Folytasd a magadét.

LIZA *(Borzikovhoz.)* Raisza Minyisna szeret engem...én gyakran időzöm nála...sokszor felmondta nekem a szerepét, ezt a mostanit, és én már kívülről tudom az egészet... Csodálatos szerep!

VETRINSZKIJ Hogyan? Szurmilova szerepe?

SZINYICKSKIN Álmában is fújja az ön prózáját! Tisztesség ne essék szólván, a verseket is megtanulta!

BORZIKOV *(A herceghez.)* Szegény... Sajnálom... Nagyon nehéz szerep...

VETRINSZKIJ Mellesleg a színház vezető színésznőjére írták!

LIZA De a vezető színésznő beteg... úgy hírlík, nagyon beteg: hónapokig feküdni fog. Erre azt mondtam a papának: Hogy lehet ez, papa, hogy ez a nagyszerű darab, amit olyan türelmetlenül vár a közönség, hónapokig nem lesz műsoron? Elkészült, a színészek lepróbtálták, és most tessék, majd szépen elfelejtik a szerepüket...

SZINYICKSKIN Szó szerint ezt mondta!

LIZA És azt mondtam a papának: Papa, én eljátszom Raisza Minyisna helyett!

BORZIKOV Hogyan? Valóban eljátszaná?

VETRINSZKIJ Micsoda badarság!

A következő monológ alatt Vetrinszkij átmegy a jobb oldalra és sugdos Lizának.

SZINYICKSKIN Merész vállalkozás, szó se róla... De ha már a gyermek hallgat, akkor megszólal az apai szív! Az én Lizocskám termetre kisebb Raisza Minyisnának, de tehetségre felülmúlja! Nézze meg, tisztesség ne essék szólván, ezeket a fekete szemeket, amelyek sokkal jobban illenek a figurához, a szerephez, kiolvasható belőlük az ön hősnőjének lelke... Nézze ezt a szerénységet, Fjodor Szemjonovics, tisztesség ne

essék szólván, ezt az ártatlanságot! Igen! Rá lehet bízni mindent, nem azért, mert én vagyok az apja... "A lelke tiszta, mint az ég egy nyári napon" Nem emlékszem, hol olvastam ezt, de pontosan ráillik... Tisztesség ne essék szólván, a lelke tiszta... *(Gyorsan odamegy a herceg és Liza közé, hogy megzavarja őket.) (Magában.)* Az ördög vigye őfenségét... *(Újra odamegy Borzиковhoz.)* Így hát, bele kell egyeznie, a leányom boldogságáért és a maga dicsőségéért! Bele kell egyeznie, csodálatos ember! *(Nagy erővel.)* Csodálatos ember! Halhatatlan Fjodor Szemjonovics! Ne utasítsa el a kérésünket! Hassa meg a könyörgésünk... *(Deklamál.)*

Oidipusz! Lágýítson meg a szenvedésem

(lekapja a fejérről a parókát)

Nézd öreg, ősz fejem!

(Halkan Lizához.) Sírj! *(Borzиковhoz.)*

Nézd a könnyűit, oh!

Nézze, nagy Fjodor Szemjonovics! Az én Lizám sír! Patakanak a könnyei!

VETRINSZKIJ Ne egyezzen bele, tönkretenné a legjobb darabját!

SZINYICSKIN *(A herceghez.)* Lenszkij úr!

LIZA Nem szégyelli magát, uram? Megzavarná a boldogságomat? Én lelkemből szeretem a színházat!

SZINYICSKIN Lelkéből szereti a színházat és Borzиковot, azt az embert, akit rendkívüli tehetséggel áldott meg a jó sors, őnt pedig, tisztesség ne essék szólván, ki nem állhatja! Igen, Lenszkij úr, illetve Vetrinszkij herceg őfensége! Tudom, hogy hősszerelmes, csak nem azon a néven, amelyen bemutatkozott! Tudja meg, Fjodor Szemjonovics, hogy őfensége szemet vetett az én Lizámra, megfosztaná a színházat, az ön leendő sikerét, hallhatatlan dicsőségét! *(A herceghez.)* Igen, igen! Csak ne vonogassa a vállát, fenség! Nem hazudok, a színtiszta igazat mondom.

VETRINSZKIJ Nem is vonogattam a vállam.

SZINYICSKIN Láttam! Tisztesség ne essék szólván, már nem is először mulasztja el megadni az illő tiszteletet Fjodor Szemjonovics tehetségének.

VETRINSZKIJ Mit akar ezzel mondani?

SZINYICSKIN Fjodor Szemjonovics legutóbbi bohózatának bemutatóján láttam fenségedet! Az első sor ötös székén ült, jobb oldalon, és egész idő alatt ásítózott a sárga kesztyűje mögött. Tisztesség ne essék szólván, pontosan így! *(Mutatja.)* Bizony, fenség!

BORZIKOV Nem szégyelli magát, herceg? És én még magam vittem el a jegyet önnek...

VETRINSZKIJ Eh non... je vous assure... (Eh, dehogy... Biztosíthatom önt...)

SZINYICSKIN És ön, fenség, ön akarja megakadályozni a leányom fellépését... Ön! Ön! Nem... tisztesség ne essék szólván, erről ne is álmodjék! Az én szerzőm... *(Borzi-*

kovhoz.) Már megbocsásson, Fjodor Szemjonovics! Igen, igen, az én szerzőm! (*A herceghez.)* Az én szerzőm, aki – tisztesség ne essék szólván – meg tudja ítélni egy színész játékát, majd ő maga, az én szeretett szerzőm láthatja a saját szemével és hallhatja a saját fülével... Gyerünk, Lizocska, mutass valamit Fjodor Szemjonovics új darabjából!

VETRINSZKIJ Kár a fáradságért. Pusztoszlavcev úgysem egyezne bele.

SZINYICKSKIN Pardon, de Pjotr Petrovics most is ránk vár a színházban.

BORZIKOV Már beszéltek vele?

SZINYICKSKIN Magától értetődik.

Az imént beszéltünk vele,

EI van ragadtatva Lizától.

De mit számít ő? Nekünk

Az ön véleménye fontos.

Hát eldöntheti ezt ő?

Csak önmagával van eltelve,

A színészekhez nem is ért.

Kezdjed, Lizocska, kezd az elején.

VETRINSZKIJ Az eleje nem érdekes.

BORZIKOV A vége erőteljesebb...

SZINYICKSKIN Tisztesség ne essék szólván, neki is a vége tetszik legjobban. (*A herceghez.)*
Igen, igen, csak ne mosolyogjon!

VETRINSZKIJ Ki vitatkozott magával? Egészen máson mosolyogtam. (*Félre.)* Ez a bolond meg minden szavát elhiszi!

SZINYICKSKIN Tisztesség ne essék szólván, Fjodor Szemjonovics, bátorodhatom elkérni egy percre az ön kéziratát?

BORZIKOV Ott van az asztalon.

SZINYICKSKIN (*Kézbe veszi a kéziratot.)* Ó, az isteni írás! Alig merek hozzáérni! Gyerünk, Lizocska, azt a fennkölt, csodálatos monológot mondd, amikor a fiatal napleány könyörög a spanyol ifjúnak, hogy fusson, hagyja el őt. Ne mulaszd el megmutatni Fjodor Szemjonovicsnak, milyen jó vagy, amikor – tisztesség ne essék szólván – rosszul leszel.

VETRINSZKIJ Kíváncsi vagyok, van-e legalább egy fikarcnyi tehetsége. (*Leül.)*

BORZIKOV (*Szintén leül.)* Meglátjuk! Lehetséges, hogy beleegyezem.

SZINYICKSKIN (*Borzikovhoz.)* Ismeri a szituációt és a szereplőket?

BORZIKOV Ki ismerné, ha én nem? Én írtam a darabot!

SZINYICSKIN Bocsánat... Tudja, néha előfordul, hogy a szerző nem ismeri a darabja tartalmát... Ezt önnek, Fjodor Szemjonovics, elárulhatom... Ne vegye magára... Kezdd el, Liza, bátran! *(A herceghez.)* Fenséged szintén meghallgatja? Akkor én végszavazni fogok. *(Deklamál.)* "Cora! Oh, Cora! Hiába hullanak a könnyeid! Ha te nem akarsz velem szökni, akkor én sem hagyom el ezt a helyet!" Csodálatos! Egy hétköznapi szerző azt írta volna: "Maradok!" De Fjodor Szemjonovics egy tehetség. *(Deklamál.)* "Nem hagyom el ezt a helyet!"

LIZA "Alonso, kedves Alonso! Csak nem akarod Corát megfosztani attól az áldozattól, amelyet a megmentésedért hozna? Oh!...Minő tévedés!..."

Borzikov elégedetlennek látszik az utolsó szavak hallatán.

SZINYICSKIN *(Észreveszi Borzikov fészkelődését.)* Túl gyenge:"minő tévedés!" Emeld fel a hangodat a minő tévedésnél!

LIZA "Oh!...Minő tévedés! Lehetséges, hogy nem fogod fel e szegény leány nagyságát, aki, hogy megmentse a kedvesét, kit az ég választott ki számára..."

SZINYICSKIN A jobb kezeddal mutass az égre!

LIZA *(Folytatja.)* "örökre összekötötte a sorsát vele, a telhetetlen tigrissel, aki a spanyolok vérére szomjúhozik..."

Szinyicskin komikusan sóhajtozik, zihál, Liza utánozza.

SZINYICSKIN Micsoda sorok!

VETRINSZKIJ *(Borzikovhoz.)* Gyenge, mon cher... ca n' ira pas. (barátom... ez nem megy...)

LIZA Tudd meg, Alonso! Hogy megmentselek, én felajánlottam neki magamat... Elbűvöltem a szépségemmel...

Odavettem magamat elé... Én, az ártatlan leány, megosztottam vele az ágyamat, hajtsa le mellettem a fejét, és tudtam, hogy nászi vánkosunk alatt ott lapul a tömlőcöd kulcsa!"

BORZIKOV Erőteljesebben ezeket a szavakat!

SZINYICSKIN Én is mindig mondom neki... A párnát jobban nyomd meg!

BORZIKOV Nem a vánkost, hanem a kulcsot... Abban legyen minden erő.

SZINYICSKIN És mivel a kulcs a párna alatt lapul, magától értetődik, hogy ha a kulcs hangúlyos, a kulccsal együtt a párna is az... Általában, tisztesség ne essék szólván, mindig mondom neki, hogy azt mutassa meg, amit, nem is tudom hogy mondjam... Felfogják, micsoda gondolat?! A leány a kezét nyújtja egy szörnyetegnek, egy gyilkosnak, kizárólag azért, hogy megszerezze a kulcsot, amely a szerelmese börtönét nyitja! Ah, uramisten! Fjodor Szemjonovics! Micsoda elme!

VETRINSZKIJ *(Félre.)* Micsoda pojáca!

SZINYICSKIN *(Lizához.)* Folytasd!

LIZA "Ezért a kulcsért én odaadtam a boldogságomat... érted szenvedtem, mindenemet feláldoztam... és most, amikor végre megnyílt tömlőcöd kapuja, te itt akarsz bevárni a halált! Oh, barátom! Oh, Alonso! Fuss, menekülj, könyörgök! Ne várd be hóhéraidat!"

SZINYICKSKIN *(Deklamálva olvassa.)* "Nem, nem! Hiába is esedezel! Szökj velem, vagy én is itt maradok!" Hétköznapi szerző azt írta volna "én sem hagyom el ezt a helyet!", de Fjodor Szemjonovics, a tehetség, azt írta: "Én is itt maradok!"

LIZA "De én már nem vagyok méltó hozzád!"

SZINYICKSKIN "Nem méltó? Te méltóbb vagy most, mint voltál eddig és méltó leszel mindig, egy egész életen át..." *(Dobbant a lábával.)* Bumm!

VETRINSZKIJ *(Mosolyog.)* Ez mi volt?

SZINYICKSKIN Lövés.

LIZA "Hallod? Hallod? Lőnek! Fuss! Fuss! Fuss! Fuss!"

BORZIKOV Jó! Remek!

SZINYICKSKIN *(Újra dobbant a lábával.)* Bumm!

LIZA "Ah! Késő!" *(Lerogy a székre.)*

BORZIKOV Eh! Ez nem jó!

SZINYICKSKIN Nem tetszik valami, Fjodor Szemjonovics?

BORZIKOV Van benne lélek, van tűz, de ebben a pillanatban, amikor rosszul van...

VETRINSZKIJ Túl rosszul van.

SZINYICKSKIN *(Félre.)* Torkig vagyok már ezzel a herceggel. *(Lizához.)* Kezdd előlről... Nem ismerek rád: mi van veled? *(Borzikovhoz.)* Tisztesség ne essék szólván, el sem tudja képzelni, hogy otthon, mikor próbáltuk, milyen nagyszerűen volt rosszul... de most, egyetérték önnel, ez a rosszullét rossz... Ismételjük meg! Tisztesség ne essék szólván, zöld ágra fogunk vergődni! *(Lizához.)* Légy szíves, jól legyél rosszul.

LIZA *(Ismétel.)* "Ah! Késő!" *(Lerogy a székre.)*

BORZIKOV Nem jó!

VETRINSZKIJ Nevetségesen csinálja.

SZINYICKSKIN Nem igaz...

VETRINSZKIJ Biztosíthatom!

SZINYICKSKIN *(Félre.)* Átkozott gazember! *(Lizához.)* Ismételd meg!

VETRINSZKIJ Mégis, mit gondolnak, reggelig fogunk itt ülni?

SZINYICKSKIN Álljon meg, álljon meg, üljön le! *(Félre.)* Majd én megmutatom neki! *(Rákiabál Lizára.)* Hülye!

LIZA Ó! *(Lerogy a székre.)*

BORZIKOV *(Felpattan.)* Bravó! Ez az!

SZINYICKSKIN Remélem is!

BORZIKOV Gyerünk a színházba, a próbára... Gyorsan!

VETRINSZKIJ A próbára? És ha Szurmilova mégis játszik?

SZINYICKSKIN Súlyos beteg!

VETRINSZKIJ Nézze, mon cher, legyen óvatos... Gróf Zefirov a pártfogója, s mint tudja, ő igen nagy befolyással rendelkezik a színházban.

BORZIKOV Ah, ördög vigye! Ez teljesen kiment a fejemből! Hiszen a lekötelezettje vagyok, majd minden nap nála ebédelek!

VETRINSZKIJ A gróf korántsem közömbös Szurmilova iránt, s kiterjedt kapcsolatai vannak. Ő bizony okozhat önnek kellemetlenséget...

BORZIKOV Más se hiányzik! Hiszen még börtönbe is juttathat! *(Ki akarja venni Szinyicskin kezéből a kéziratot.)* Azonnal adja vissza a darabomat!

SZINYICKSKIN Ne siesse el, Fjodor Szemjonovics! Én a gróftól személyesen nem ismerem, de úgy hallom, nagylelkű ember, rajong a művészetért, és tisztesség ne essék szólván, mindig kész támogatni a fiatal színésznőket... Máris indulunk hozzá.

BORZIKOV Rendben van. Magukkal megyek. Illik felköszöntenem a nevenapján, bár küldtem üdvözlőlapot.

VETRINSZKIJ *(Félre.)* Én meg megyek Raiszához, és meglátjuk, mire jutunk.

BORZIKOV, SZINYICKSKIN és LIZA

Gyorsan eredjünk útnak,
Egyenesen a grófhhoz! Előre!
Mindent elrendezünk, elsimítunk,
És az előadás összejön.

VETRINSZKIJ *(Félre.)*

Gyorsan hintóba szálllok,
Egyenesen Raiszához! Előre!
Mindent megkavarunk, összekuszálunk,
A feje tetejére állítunk.

SZINYICKSKIN

A gróf nem fog ellenkezni,
tisztesség ne essék szólván
csak egy pillantást vet Lizára,
és maga ajánlja fel a segítséget.

BORZIKOV, SZINYICKSKIN és LIZA

Gyorsan eredjünk útnak stb.

VETRINSZKIJ *(Félre.)*

Gyorsan hintóba szállok stb.

Borzikov távozik Lizával, Szinyicskin közöttük.

4. felvonás

Az összevezetés

A színpadon gótikus stílusú budoár. Márvány, bronz, arany, festmények, íróasztal. Gótikus bútorok.

1. jelenet

Nágya, Varja, Kátya, Mása, a legjobb ruháikban.

MIND (A szobát nézve.)
Milyen fényűző berendezés,
Milyen kedves, szívélyes a gróf!
Nincs benne semmi gőg, hiúság,
Mindig vidám, sose mérges,
Éljen a mi kedves grófunk!

2. jelenet

Az előbbieket és Zefirov gróf, házikárában, bejön az oldalajtón.

GRÓF Ah, ti vagytok, jércéim!
MIND (Körbeállják.)
Siettünk ide mind,
hogyan köszöntsük a névnapján!
GRÓF Köszönöm, jércéim.
És mi ez nálatok? Ajándék?
MIND Szerény ajándékok,
De szeretettel adjuk.
VARJA Kötöttem önnek egy kis erszényt.
GRÓF (Átveszi, és megcsókolja a lányt.)
Köszönöm, kis barátném.
NÁGYA Hálósipkát varrtam én.
GRÓF Köszönöm, kiscicám.
KÁTYA Levéltárcát készítettem...
GRÓF Merci, merci, kis kolibrim.

MÁSA Zsebóratokat varrtam.

GRÓF Köszönöm, tulipánom.

MIND Ime, szegényes kis ajándékaink!
De a gróf megbocsát nekünk,
Ránézésre nem túl ragyogók,
De jó szívvel készítettük.

GRÓF Köszönöm, jércéim,
Lelkemből beszélek,
Kedves kis ajándékaitokért,
Barátotok is megajándékoz benneteket.

No, jól vagytok, madárkáim? Mi újság a színházban? Tegnap nem voltam az előadáson, és a mai főpróbára sem sikerült elmennem...

VARJA Ah, gróf! Még nem tudja: a mai bemutató elmarad!

GRÓF Hogyan? Miért?

NÁGYA Raisza Minyisna beteg.

GRÓF Csak nem? Mi történt vele ilyen hirtelen? Tegnap éjjel háromig nála ültem, semmi baja nem volt.

VARJA A próbán történt valami a szerző és közte.

GRÓF Borzиков? No hiszen! Egyébként kár, hogy összevesztek! Bár a darab bárgyú, de Raisza szerepében van néhány hatásos rész... De hát mi történt köztük?

VARJA Mi Másával nem voltunk ott a próbán, nem játszunk ebben a darabban.

NÁGYA Mi meg Kátyával az öltözőben ültünk éppen, de azt mondják, az ária vagy a monológ alatt egy levelet hoztak Raisza Minyisnának...és akkor a szerep helyett a levelet kezdte olvasni... Pjotr Petrovics és Borzиков valamit mondtak neki...

GRÓF Ne is folytasd, persze valami butaság. *(Csönget.)* Azonnal elmegyek hozzá. *(A bejövő inasnak.)* Kérem a hintómat.

NÁGYA Hadd menjünk mi is kocsikázni!

GRÓF Jól van, jércéim. Tessék, itt van egy kis nyalánkságra való. *(Az íróasztal fiókjából bankókat vesz elő.)*

MIND *(A nyakába ugranak, hogy megcsókolják.)* Ah, gróf! Drága gróf!

GRÓF Madárkáim, csak ne bámuljátok a huszárokat! A színpadról mindig a huszártiszteket lesitek, le sem veszitek róluk a szemeteiket! Ez nem helyes, ezt a művészet iránti rajongásom mondatja velem.

MIND Hiába beszél a gróf úr,
hogya a huszárokkal ne szemezzünk,
Ne a huszárokat nézze, hanem minket,

s majd mi is visszanezünk!
GRÓF (Megcsókolja őket.)
Végezzünk, menjetek,
Nem haragszom rátok,
Isten veletek, vegyetek
Magatoknak, ami kedvetekre van.
Varja, Nágya, Mása és Kátya elmegy.

3. jelenet

A gróf egyedül.

GRÓF Milyen kedvesek ezek a színésznőcskék és balettcicusok! És hogy szeretnek engem mind! Kíváncsi vagyok, mi ez a história Raisza, Borzиков és Pusztoszlavcev között. Raisza elviselhetetlenül szeszélyes, amazok meg önteltek és ostobák.
(*Csönget.*)

Bejön a komornyik.

KOMORNYIK Levelet hoztak fenségédnek.

GRÓF A zárt hintót kérem.

A komornyik távozik.

Ah! Raiszától jött! (*Felbontja, leül a szófára, olvas.*)

"Kegyelmes uram, angyalom! Engedje meg, hogy köszöntsem a nevenapján, és mindazt kívánjam önnek, amit kíván magának. Ma nem játszom, az idegeim kikészültek, fáj a fejem. Ne jöjjön el hozzám, három napra falura utazom a nénikémhez, hogy szívjak egy kis friss levegőt. Mielőtt elutazom, meglátogatom, hogy elbúcsúzzam. Ha Pusztoszlavcev panaszkodik rám, hogy szeszélyből nem játszom, nyugtassa meg, hogy orvosi igazolásom is van!" Micsoda ostobaság ez? Az orvosok pénzért akár halotti bizonyítványt is adnak. És miféle ötlet októberben falura utazni levegőzni egy betegnek?

KOMORNYIK (Bejön.) Fjodor Szemjonovics Borzиков van itt.

GRÓF Kéretem.

4. jelenet

A gróf, Borzиков és Liza.

- BORZIKOV** (Bevezeti Lizát.) Engedje meg, kegyelmes uram, hogy üdvözöljem a nevenapján, és bemutassam önnek ezt az ifjú színésznőt, aki él-hal a színházért, és ég a vágytól, hogy megismerkedhessék önnel.
- GRÓF** *(Félre.)* Milyen remek kis pipi! *(Lizához.)* Tartom szerencsémnek, hogy találkozhatom egy ilyen kellemes, ifjú hölgygel.
- LIZA** *(Zavarba jön és leül.)* Kegyelmes úr! Nem is tudom, hogy köszönjem meg... természetesen én... kegyelmes uram *(Félre.)* A papa nélkül elvesztem!
- GRÓF** Úgy tetszik, volt már szerencsém színpadon látni önt!
- LIZA** Nem, kegyelmes uram, én életemben csak egyszer léptem fel, az is falun volt, házi színpadon... Ön Raisza Minyisnánál méltóztathatott látni engem.
- GRÓF** Igen, igen, pontosan! Már emlékszem!
- BORZIKOV** Hallotta, gróf úr, hogy Raisza Minyisna ma nem játszik?
- GRÓF** Hát mit tegyünk, ha egyszer beteg!
- BORZIKOV** Fekvő beteg ráadásul, de ettől Pjotr Petrovics Pusztoszlavcev nem áll talpra, sok pénzt fektetett a mai bemutatóba, és nem szeretné elveszíteni a telt házak bevételét.
- GRÓF** Maguk, szerzők, hajlamosak szerényen feltételezni, hogy a darabjuk sorozatosan telt házat vonz majd.
Meghirdetik a jegyeladást
Rögtön több előadásra,
Mindenki tolong a helyekért,
Egymás kezéből kapkodják ki a jegyeket,
És azután jön csak a csudálkozás,
aki két estére vett jegyet,
az a második alkalommal már
boldogan megszabadulna tőle!
- BORZIKOV** Igaza van, fenség, ilyesmi előfordul. De ennek a darabomnak most egyetlen telt ház sem néz ki, hát csoda-e, ha belebetegszik a tulajdonos is? De mi Pjotr Petroviccsal megtaláltuk a megoldást... és már csak az ön jóváhagyására van szükség. Hiszen hogy a színház bemutat-e új darabot vagy sem, dicsőségre visz-e valakit vagy sem, az mind öntől függ. Ön nélkül nem történhet semmi, hiszen mindannyian ismerjük az odaadó szeretetét a művészet iránt!
- GRÓF** Köszönöm önnek, igen, bevallom, hogy minden áldozatra kész vagyok a művészetért... De hát miről van szó?
- BORZIKOV** A bemutató nem marad el, ha önnek úgy tetszik. *(Lizára mutat.)* Ez az ifjú színésznő játszik Raisza Minyisna helyett.

GRÓF *(Feláll.)* Hogyan? Szurmilova helyett?
LIZA *(Leül.)* Tudom a szerepet, fenség!
BORZIKOV Magam hallgattam meg őt...
GRÓF Elég legyen! Maga megőrült, Borzиков!
BORZIKOV De kérem, gróf úr...
LIZA *(Félre.)* Ah, istenem! Megharagudott!
GRÓF Képtelenség! Kérem, maga annak adja a szerepét, akinek akarja, de én mint a művészet rajongója nem tűrhetem, hogy egy nagy tehetségű, érdemdús művésznőt így megsértsenek... És ezt megmondom Pusztoszlavcevnék is...
LIZA De ha a betegsége miatt, kegyelmes úr...
BORZIKOV Ha betegség miatt...
GRÓF Mindegy...Nem engedem!

5. jelenet

Az előbbieket és Szinyicskin.

SZINYICSKIN *(Az ajtó mögül.)* Eresszenek a leányomhoz, az én Lizocskámhoz!
LIZA Ah, itt van.
GRÓF Kicsoda?
LIZA *(Odaszalad a belépő apjához.)* Papa!
SZINYICSKIN Lizocska!
BORZIKOV *(A grófhhoz.)* Ez az apja...derék öreg.
SZINYICSKIN Tisztesség ne essék szólván, Fjodor Szemjonovics, futottam maguk után lélekszakadva, de nem értem utol a kocsijukat, másikat meg nem találtam. Nem azért mondom, elfutkosok én a lábamon, semmi az egész. Ismerem a leányomat, megértem a szerzőmet, de már engedelmet, itt vagyok!
BORZIKOV Őkegyelmessége gróf Zafirov.
SZINYICSKIN *(Mély meghajlással.)* Ah, én faragatlan tuskó! Bocsásson meg egy ilyen vén bolondnak, kegyelmes uram! Lizocska! *(Deklamál.)* "Jöjj közelebb, leányom, és hódolj neki!". Tudod-e, Liza, hogy egész Oroszországban nincs párja öfenségének!
BORZIKOV Most maga is kérlelheti...A gróf úr nem egyezik bele.
SZINYICSKIN Nem egyezik bele?
LIZA Nem, papa. Őkegyelmessége nem engedi, hogy fellépjek.
SZINYICSKIN Nem engedi!... Már engedelmet... Tisztesség ne essék szólván, én ezt nem értem! Hogyan, kegyelmes úr? Az ön európai műveltségével és finom ízlésével?Ki

ne ismerné gróf Zefirov finom ízlését? Ó, csodálatos ember! *(Még erőteljesebben.)*
Csodálatos!

GRÓF Nem rólam van szó, hanem arról, hogy a maga leánya Szurmilova szerepében nem léphet fel. Azt én a művészet iránti rajongásom nevében és a tiszta lelkiismeretem érdekében köteles vagyok megakadályozni. *(Leül.)*

SZINYICKSKIN *(Félre.)* Megállj csak... adok én neked lelkiismeretet!

BORZIKOV *(Lizához.)* Ha így van, hát nincs mit tenni, bocsásson meg.

LIZA Hogyan, Fjodor Szemjonovics?

SZINYICKSKIN Kár, nagy kár! Mindenki beleegyezett, a szerző, a rendező, sőt maga Raisza Minyisna is...

MIND Raisza Minyisna!

SZINYICKSKIN Ő egy angyal, ez a Raisza Minyisna! Hogy mennyire szereti Lizocskát! Igen, kegyelmes úr, tanítja a leányomat, és ő maga is eljött volna önhöz, hogy kérje a beleegyezését, ha nem kellett volna elutaznia.

GRÓF Beteg, és egy kis egészséges levegőt akar szívni.

SZINYICKSKIN Ó, nagyon beteg, magam is észrevettem, kegyelmes úr. Olyan gyengén nyújtotta a kezét annak a fiatalembernek, akivel hintóba szállt.

GRÓF *(Hirtelen feláll.)* Miféle fiatalember?

SZINYICKSKIN Kis fekete bajusszal. Középtermetű, jóképű! A legújabb divat szerinti hintóval...

GRÓF *(Élénkséggel.)* Vetrinszkij herceg hintója... Ez Vetrinszkij herceg volt!

BORZIKOV *(Félre.)* Mit fecseg ez itt?

SZINYICKSKIN Vetrinszkij herceg? Meglehet, hogy ő. Én csak azt tudom, hogy szemmel láthatólag úgy turbékolnak, mint a galambok... Ahogy egymásra néztek... tisztesség ne essék szólván... mint a galambok...ah!

BORZIKOV *(Félre.)* Szószátyár fickó!

GRÓF Borzalom!

SZINYICKSKIN *(Folytatja.)* És Raisza Minyisna kedvesen hozzám fordult. "Lev Gurics! – mondta. – Beleegyezésemet adom!" Azután a fiatalember odasúgott valamit a lakájnak, az pedig becsukta a hintó ajtaját és így szólt: "Irány Razguljajevo!"

GRÓF *(Izgalmában járkál a szobában.)* Razguljajevo! Pontosan! A birtoka! Ó, nők, nők! És reá pazaroltam a művészet iránti rajongásomat! Ó, hűtlen Raisza!

SZINYICKSKIN *(Megy a gróf után.)* Kegyelmes uram ismeri őt?

BORZIKOV Hát persze hogy ismeri, te bolond!

SZINYICKSKIN *(Ránéz Borzikovra.)* Ó, én bolond! *(A grófhhoz.)* Tisztesség ne essék szólván, bocsásson meg kegyelmes uram... Ha tudtam volna...

GRÓF Semmi baj, barátom, nem haragszom rád, ellenkezőleg, hálás vagyok a szolgálatodért.

SZINYICKSKIN Csakugyan, kegyelmes uram? Higgye el, nem akartam semmi rosszat...

GRÓF Elhiszem. És ennek bizonyosságául belegezem, hogy a lányod ma fellépjen.

BORZIKOV Belegezik?

SZINYICKSKIN *(Lizához.)* Na, mit szólsz?

LIZA Ah, papa!

GRÓF *(Szinyicskinhez.)*

Arra teszem fel az életemet,
Hogy tönkretegyem Raiszát.
Felkarolom a lányodat,
Színésznőt csinállok belőle!
Igen, majd én megmutatom,
miként díjazom a tehetséget!

SZINYICKSKIN

Ime, tisztesség ne essék szólván,
Az olthatatlan művészetszeretet.

BORZIKOV Pusztoszlavcev vár minket.

LIZA Megyünk, kegyelmes uram, és közöljük kegyelmességed nevében...

GRÓF Magam is veletek megyek, lelkecském. *(Csönget.)* Hintót!

KOMORNYIK *(Bejön.)* Kegyelmes úr, Vetrinszkij herceg.

(Kimegy.)

SZINYICKSKIN *(Félre.)* Hogy az ördög vinné!

GRÓF *(Zakót ölt.)* Vetrinszkij!

BORZIKOV *(Félre.)* Kezdődik a tánc!

6. jelenet

Az előbbieket és Vetrinszkij.

VETRINSZKIJ No nézd csak! Meg mertem volna esküdni rá, hogy itt találom ezt a csudabogár Szinyicskint a lányával.

LIZA *(Félre.)* Reszketek!

VETRINSZKIJ Üdvözlöm, gróf úr, Szurmilovától jövök, nem találtam otthon. Eszembe jutott, hogy ön bizonyos értelemben érdekelt, ezért eljöttem megmondani...

GRÓF Mindent tudok, uram.

SZINYICKSKIN A kegyelmes úr mindent tud, fenség!

VETRINSZKIJ Mi az a minden?

GRÓF Je sais que vous etes un fat, monsieur! (Tudom, hogy ön egy nőcsábász, uram!)

VETRINSZKIJ Et un vieux séducteur, monsieur! (Maga pedig egy vén szoknyapecér, uram!)

BORZIKOV Monsieur, monsieur! (Uram, uram!)

VETRINSZKIJ Et vous un sot, monsieur! (Maga egy tökkelütött, uram!)

BORZIKOV Je suis de la neuvieme classe, monsieur! (Ezt visszautasítom, uram!)

LIZA (Szörnyű nyugtalansággal.) Ó, istenem!

GRÓF Cela ne se passera pas ainsi! (Ez így nem mehet tovább!)

VETRINSZKIJ Mais je l' espere bien, et vous m' expliquerez... (Nagyon remélem, hogy magyarázatot ad!)

SZINYICKSKIN (Odamegy hozzájuk középre.) Nyugalom, fenségetek! Az isten szerelmére, nyugodjanak meg! Ó szerzőm, ó, leányom, segítsetek lecsillapítani a jótevőnket!

LIZA (A grófhhoz.) Kegyelmes uram, menjünk!

VETRINSZKIJ (A grófhhoz.) Mais si fait, morbleu, vous m' expliquerez... (Az ördögbe is, adjon magyarázatot...)

SZINYICKSKIN (A herceghez.) Fenség, tisztesség ne essék szólván, őfensége a gróf az imént adta a szavát nekünk. (Félre.) Hurrá, a szavát vettük! Menjünk!

KOMORNYIK (Bejön.) Fenség, Raisza Minyisna Szurmilova.

SZINYICKSKIN (Félre.) A baj nem jár egyedül!

7. jelenet

Az előbbieket és Szurmilova.

GRÓF (Szurmilovához.) Ön... lehetséges ez? Hát nincs Razguljajevóban?

VETRINSZKIJ Á! Jó, hogy jön... Most legalább fény derül mindenre.

GRÓF (Szurmilovához.) Lehet, hogy engem félrevezettek? De nem, nem... ön tudta, hogy a herceg itt van...

SZURMILOVA (Félre.) A herceg itt... Mit jelentsen ez?

SZINYICKSKIN (Félre.) Kutyaszorítóba kerültünk!

SZURMILOVA Mit keresnek itt ezek az emberek? Borzиков úr is velük! Tehát nem alaptalan, amit beszélnek! Ezek szövetkeztek, hogy elvegyék tőlem a szerepemet!

BORZIKOV Engedje meg, hölgyem...

SZURMILOVA Intrikusok!

SZINYICKSKIN *(Félre.)* Mintha letaglóztak volna!

LIZA *(Halkan.)* Micsoda balcserencse! Pedig minden milyen jól ment.

VETRINSZKIJ Igen, igen...ez itt ördögi intrika!

GRÓF A!...Intrika...

SZURMILOVA De nem sikerült! Gróf úr, kérem, üzenje meg Pusztoszlavcevnak, hogy jobban vagyok és játszom ma este.

GRÓF Nem, hölgyem, ne zavartassa magát. Csak utazzon vissza a herceggel Razguljajevóba.

SZURMILOVA *(Félre.)* Kitől tudhatta meg?

VETRINSZKIJ Hogyhogy Razguljajevóba? Ez nem igaz.

SZURMILOVA *(Halkan a herceghez.)* Jó, jó...

VETRINSZKIJ *(Félre.)* Miket beszél ez itt? *(Hangosan.)* Semmit nem értek.

BORZIKOV Én se.

SZINYICKSKIN *(Félre.)* Hálistennek. Tisztesség ne essék szólván, semmit nem értenek. Hogy lehetne még jobban összekuszálni őket? Ah, ha a levelem itt lenne most is a retiküljében!

GRÓF *(A herceghez.)* Elégtételt követelek!

SZURMILOVA Párbaj!

SZINYICKSKIN *(Halkan Lizához.)* Ájulj el!

VETRINSZKIJ Állok rendelkezésére, gróf úr!

BORZIKOV Gróf úr! Kérem... Herceg, hagyják abba!

LIZA Ah, párbajozni akarnak! Ah, meghalok!

SZINYICKSKIN Leányom! Rosszul van!

BORZIKOV *(A karjaiban tartja.)* Kisasszony! Kisasszony!

GRÓF Ah, istenem! Milyen sajnálatos!

SZURMILOVA Hogy aggódik... Egyébként ön a hibás..

SZINYICKSKIN Liza, Lizocska! Spirituszt, az isten szerelmére, spirituszt! Ah, igen, engedelmet, Raisza Minyisna, az ön retiküljében van! *(Azon nyomban előkapja a retikülből az üvegcsét, közben kipotyogtatja a levelet.)*

SZURMILOVA *(Szinyicskinhez.)* De kérem, mit művel? Hogy képzeled, hagyja abba!

GRÓF *(Meghökkenve.)* Egy levél!

SZINYICKSKIN *(Félre.)* Az enyém! Most aztán lesz nemulass!

BORZIKOV Kezd magához térni!

SZINYICKSKIN *(Halkan Borzikovhoz.)* Mit szól ehhez az ájuláshoz?

GRÓF *(A levelet olvasva.)* Ah! Mit kell látnom!

SZURMILOVA Mit?

GRÓF *(Odaadja neki a levelet.)* Tessék, ez a magáé!

SZURMILOVA *(A hercegre néz.)* Ah, herceg, a levele...

VETRINSZKIJ *(Csodálkozik.)* A levelem!

GRÓF Herceg! Még találkozunk... *(Szurmilovához.)* Önt viszont látni sem akarom többé!
Csak semmi magyarázkodás!

VETRINSZKIJ De mégis...

SZINYICKSKIN *(Középre áll.)* Nem, fenség! Ha őkegyelmessége azt mondta, hogy semmi magyarázkodás, akkor semmi magyarázkodás! Tisztesség ne essék szólván, önök lelődözhetik egymást, de a nagy emberekre szüksége van a nemzetnek!

LIZA, BORZIKOV és SZINYICKSKIN Menjünk, menjünk!

SZURMILOVA és VETRINSZKIJ Hallgasson meg, gróf úr...

GRÓF Hagyanak békén!
Túlságosan megsértettek,
A becsületembe gázoltak,
Én e nővel szakítok,
Nem vagyunk barátok többé!

SZURMILOVA

A gróf túlságosan meg van sértve
Egyébként jól látom én,
hogyan beleszeretett Lizába...
Ah, micsoda szerencsétlenség!

VETRINSZKIJ

A gróf túlságosan meg van sértve,
Egyébként jól látom én,
Hogy beleszeretett Lizába,
De ő mégis az enyém lesz!

SZINYICKSKIN

A gróf túlságosan meg van sértve,
Egyébként jól látom én,
Hogy beleszeretett Lizába,
Győzelem, leányom!

LIZA

A gróf túlságosan meg van sértve,
Egyébként jól látom én,
Hogy belém szeretett,

így lesz a szerep az enyém!

BORZIKOV

A gróf túlságosan meg van sértve,
egyébként jól látom én,
hogyan beleszeretett Lizába
Ez a vége a dalnak.

Mind távoznak, kivéve Vetrinszkijt és Szurmilovát. Zene a felvonás végéig.

7. jelenet

Vetrinszkij és Szurmilova.

VETRINSZKIJ Az ördög vigye mindegyiküket!

SZURMILOVA Az egész ennek a csirkefogó Szinyicskinnek a műve.

SZINYICSKIN *(Felbukkan az ajtóban.)* Aki nem fog segédkezni a jegyeladásnál, tisztesség ne essék szólván, grófi-hercegi asszonyom! *(Távozik.)*

SZURMILOVA Szándékosan ejtette ki a levelemet a retikülömből.

VETRINSZKIJ De hát milyen levelet, kérdezem én?

SZURMILOVA Ezek a drága sorok, amelyek kárpótoltak engem minden előző szenvedésért...
Már éppen készültem indulni a városkapuhoz, indulni Razguljajevóba, amikor hallottam...

VETRINSZKIJ *(Fogja a levelet.)* Micsoda pokoli praktika!

SZURMILOVA Mit beszél?

VETRINSZKIJ Ezt a levelet én Lizának írtam.

SZURMILOVA Micsoda? Gazember! Ó, hálátlan!

VETRINSZKIJ Már megbocsáss, Raisza, de most nincs időnk egymásra haragudni. Mind a kettőnket bolonddá tettek. Elküldte neked ezt a levelet...

SZURMILOVA Azért, hogy...

VETRINSZKIJ Azért, hogy lemondj a mai fellépést.

SZURMILOVA Hogy a lánya beugorhasson a szerepembe.

VETRINSZKIJ Én meg hoppon maradjak.

SZURMILOVA Oh! Megfulladok a dühtől! Repülök Pusztoszlavcevez!

VETRINSZKIJ Én pedig mindent elmondok a grófnak.

SZURMILOVA A szerep újra az enyém lesz!

VETRINSZKIJ Bravó!... Pletyka! ...Intrika! ...Felfordulás!... Csodálatos lesz a mai előadás!

Távoznak.

5. felvonás

Két színésznő

Oldalról látszik a színpad, két sorban állnak a díszletek. Jobbra az előfüggöny, díszlet takarja. Járás a zenekarba. A jobb oldalon feljárt a színpadra.

1. jelenet

A díszletezők a díszletet állítják, a világosítók a kulisszákat világítják. Színészek és táncosnők járkálnak a színpadon, egyesek jelmezben, mások civilben. Mityka, Skal, díszletezők és világosítók.

MITYKA *(A díszletezőknek.)* Tempósabban, gyerekek, tempósabban! Mindjárt kezdünk.

SKAL *(Bejön és körülnéz.)* Dimitrij! Már szétosztották a színlapokat. Figyelj csak, Szurmilova betegsége miatt valami Szinyicskina játszik, miféle színésznő?

MITYKA Sose láttam.

SKAL És a darab milyen?

MITYKA Ki tudja? Nekünk jó: egy díszlete van csak, nincs vele sok dolgunk.

SKAL Szóval nem jó a darab. Az bizony nagy baj.

MITYKA Mit törödsz vele?

SKAL Még hogy mit törödöm? Felvásároltam a jegyeket a második előadásra, aztán majd itt maradnak a nyakamon. A végén még pórul járok az üzérkedéssel.

MITYKA És még vadásznak is a jegyüzérekre, elkaphat a rendőrség, meg a pénzedet is elveszítheted.

SKAL A büfében is kifutkosom a lelkemet, borraivalót meg alig kapok. Persze van azért egy-két jobb emberem, főleg kereskedők. Mindig pezsgőt kérnek és nem fogadják el a visszajárót.

MITYKA Akkor nyilván van pénzed.

SKAL Már hogy lenne? Egy kopejkám sincs.

MITYKA Hol szórod el a pénzed?

SKAL Ha! Átadom megőrzésre a szeretőmnek. *(Meglátja a bejövőt Szinyicskint.)* Ki ez?

MITYKA Az új színésznő apja. *(Jobbra el.)*

2. jelenet

Szinyicskin, Skal, díszletezők, világosítók.

SZINYICSKIN *(Ünnepi külsővel.)* Hála istennek! Végül is minden sikerült! Tisztesség ne essék szólván, alaposan megizzadtam. *(Skalhoz fordul.)* Mondja, kedves, van büfé itt a színházban?

SKAL Már hogylene lenne? Ott dolgozom. Parancsol valamit?

SZINYICSKIN Igen, nagyon meleg van...Tisztesség ne essék szólván, egy kis hűsítőre vágyom.

SKAL Limonádé esetleg, vagy gyümölcslevet parancsol?

SZINYICSKIN Igen, hozz nekem egy pohárka szíverősítőt, és készíts egy üvegbe fehér bort vízzel és cukorral!

SKAL Igenis, azonnal. *(Elmegy.)*

SZINYICSKIN *(A homlokát törölve.)* Jártányi erőm sincs, elfáradtam! Lám csak, mit jelent egy debütálást összehozni! De a plakátokon már a lányom neve szerepel, a közönség pedig így is megtölti a nézőteret. Ó, a drága közönség! Az előbb néztem ki a kukucskán, minden hely foglalt, tisztesség ne essék szólván, még a csilláron is lógnak... Milyen nagyszerű ez, mikor tele a színház, ráadásul csupa fizető nézővel... *(Nalimovhoz.)* Hol van Pjotr Petrovics? Lehetséges, hogy még nincs itt?

NALIMOV Már régen itt van, de bezárkózott a szobájába a szerzővel meg még néhány úrral, akiket nem láttam.

3. jelenet

Az előbbieket és Liza a Nap Leánya jelmezében.

LIZA Kész vagyok, papa.

SZINYICSKIN Lizocska! Milyen szép vagy!

LIZA Rendben van a ruhám?

SZINYICSKIN Csodálatos! Akár egy festmény! Meglep, hogy ilyen jól illik rád annak a szörnyetegnek a jelmeze. Várj csak, tisztesség ne essék szólván, a bal orcádat nem pirosítottad ki kellőképpen. *(A zsebéből arcpirosítót vesz elő és rákeni.)* Rengeteg néző van! Mennyi dáma a nézőtéren! És hogy kiöltöztek! Az állad túlságosan fehérre púderezted. *(Előveszi zsebéből a lyukas zsebkendőjét és letörli.)* Most jó. A kontyod jól tart?

LIZA Igen, papa.

SZINYICKSKIN *(Kézen fogja.)* Te reszketsz, Lizocska! *(Halkan.)* Ne félj, hidd el, Pjotr Petrovics tudja, mit csinál...Vagy százötven embert ültetett be. Kitapsolnak.

LIZA Bármit mondasz, papa, így első alkalommal mégiscsak szörnyű...

SZINYICKSKIN Ugyan már... Hidd el, akkora sikered lesz, amelyet még nem látott a világ!

Bátorság, leányom, bátorság, vérem! *(Deklamál.)*

A nagy tehetség mindig elnyeri babéraját!

Vár a dicsőség temploma! *(Érzéssel.)*

És ne feledkezz meg atyádról!

Csak azt sajnálom, hogy anyád elhagyott minket,

S most nem lehet itt velünk,

Hogy gyönyörködne benned,

Milyen boldogan nézne,

Ó, asszony, kiderült felettem az ég,

Teljesítettem utolsó kívánságodat,

Nézd, nézd – a lányod színésznő.

Nyikityisna, elégedett vagy velem?

Csengetés.

NALIMOV *(A színpadon, a kulisszák között.)* Uraim, hagyják el a színpadot! Azonnal kezdünk.

Mityka, nézd meg, helyén van-e a sűgő.

MITYKA *(Az előfüggöny bal oldalán.)* A helyén van.

NALIMOV *(Végignézi a szereplőkön.)* Készen vannak? Pizarro? Öregasszonyok? Alonso?

SZINYICKSKIN Mind készen vannak! Eljött az ünnepi perc!

NALIMOV És Cora?

SZINYICKSKIN *(Rámutat a lányra.)* Itt van.

LIZA *(Örömteli arccal.)* Itt vagyok!

SZURMILOVA *(Belép Vetrinszkij herceggel, ugyancsak a Nap Leánya jelmezében.)* Itt vagyok!

VETRINSZKIJ És én is!

MIND *(Csodálkozva.)* Raisza Minyisna!

SZINYICKSKIN Hát ez meg hogy kerül ide?

KÓRUS Szurmilova! Micsoda csoda!

Úgy döntött, mégis játszik!

Nem is bánjuk,

igaz lelkünkre mondjuk.

SZINYICKSKIN és **LIZA**

Szurmilova! Micsoda csoda!

Úgy döntött, mégis játszik,

De mi mégsem hátrálunk,
Semmiképp se rettenünk vissza!

VETRINSZKIJ

Hirtelen két színésznőnk is akadt,
de a darabban csak egy a szerep!

SZINYICSKIN *(A lányára mutat.)*

Itt az igazi színésznő!

VETRINSZKIJ *(Szurmilovára mutat.)*

Ó nem, az igazi, az ő!

A kórus ismétél.

Úgy tűnik, épp idejében érkeztünk.

SZURMILOVA *(Szinyicskinhez és Lizához.)* Nagyon sajnálom, de ez nem sikerült,
visszaveszem a szerepemet.

SZINYICSKIN A szerepét? Azt majd még meglátjuk, hogy játssza el!

VETRINSZKIJ Magától értetődik, kitűnően.

SZURMILOVA *(Mosolyogva.)* Azt remélem, jobban, mint a maga sunyi lánya.

SZINYICSKIN Se jobban, se rosszabbul. Tisztesség ne essék szólván, egyáltalán nem fogja
eljátszani!

LIZA Nem adják magának!

SZURMILOVA *(Hidegvérrel.)* Meglátjuk! Minden kiderült, vén szélhámos!

VETRINSZKIJ Rágalmazó! Mostmár nem a szerelem, csak a bosszú hajt! Kinevettek,
felhasználták a levelemet! De most megmutatom maguknak!

SZINYICSKIN *(Nem tud a herceg szavába vágni.)* Hogyan? Annyi ügyködés, futkosás,
szervezkedés után... amikor a lányom már készen áll, talpig jelmezben...amikor az
én atyai szívem már majdnem kiugrik a helyéről...a plakátokat átjavították...

SZURMILOVA Majd a rendező kiáll és kihirdeti.

VETRINSZKIJ Pontosan... rendező úr! Hol a rendező?

SZINYICSKIN *(Halkan Lizához.)* Ne izgulj... Nem engedem a rendezőt! *(Mitykához.)* Van itt
süllyesztő?

MITYKA Van. *(Mutatja.)* Ott van, előkészítve a holnapi előadáshoz.

SZINYICSKIN Jó...Figyelj csak...*(Valamit a fülébe súg.)*

VETRINSZKIJ Á! Itt van Pusztoszlavcev a szerzővel és a gróffal.

4. jelenet

Az előbbiek, Pusztoszlavcev, Borzikov és a gróf.

LIZA *(Odaszalad Pusztoszlavcevhöz.)* Ah! Pjotr Petrovics!

PUSZTOSZLAVCEV Hallgat, áll, figyel! Hogyhogy maguk még mindig itt vannak?

SZINYICKSKIN Tisztesség ne essék szólván, egy tapodtat sem mozdulunk innen!

LIZA Nekem muszáj debütálnom!

PUSZTOSZLAVCEV Már megbocsásson, de ez lehetetlen! Isten látja lelkemet, lehetetlen!

BORZIKOV Nem lehet. Gondolni kell a közönségre is.

SZINYICKSKIN De hiszen maga, Fjodor Szemjonovics, elégedett volt Lizával.

BORZIKOV De mégis, egy ilyen kiváló színésznőt... értse meg!

LIZA *(Odaszalad a grófhhoz.)* Fenség, magában van minden reményem! Szóljon az érdekeimben!

GRÓF Nem tehetem.

LIZA De hiszen megígérte...

GRÓF A művészet iránti rajongásom nem engedi!

Liza visszamegy az apjához.

SZINYICKSKIN *(Félre, a fogai közül.)* És még ez az ősz bűnös beszél művészet iránti rajongásról!

SZURMILOVA Láthatják, Lev Gurics és Lizaveta Lvovna, hiába mesterkedtek.

VETRINSZKIJ Tegye bolonddá azokat, tisztelt Lev Gurics, akik butábbak magánál! Menjenek innen!

SZINYICKSKIN Tudják-e, hogy ez, tisztesség ne essék szólván, megöl engem is és a leányomat is!

LIZA Ó! Elsőnek én halok bele a bánatba!

PUSZTOSZLAVCEV Csend, rend, figyelem! Nem várakoztathatjuk tovább a közönséget. Nalimov, hirdesd ki, hogy Szurmilova játssza a szerepét.

SZINYICKSKIN *(Könyörgve.)* Álljon meg! Kérem magukat, az isten szerelmére! Tisztesség ne essék szólván, térden állva könyörgök!

SZURMILOVA Jobb lesz, ha szó nélkül távoznak.

NALIMOV Hagyják el a színpadot. Mityka! Függyöny!

MITYKA Mindjárt!

PUSZTOSZLAVCEV Szinyicskin! Menjen innen, vagy isten látja lelkemet, kivetetem!

SZINYICKSKIN *(Őrjöngve.)* Márpedig nem megyek! Ha magukra nem hat kérés, könyörgés, könnyek, akkor én nem mozdulok erről a helyről... Tisztesség ne essék szólván, kezemmel-lábammal belekapaszkodom a díszletbe! Hívják a rendőrséget, attól sem

ijedek meg! Ha kell, kiállok Lizával a közönség elé és azt mondom: Mélyen tisztelt publikum, tisztesség ne essék szólván... Nem tudom, mit mondok, de mondok valamit! Mondok! Gyere ide, Liza, te ma játszani fogsz!

VETRINSZKIJ Ritka makacs teremtés!

SZURMILOVA Nem fog játszani!

SZINYICKSKIN De fog!

LIZA Fogok!

SZURMILOVA Nem fog!

PUSZTOSZLAVCEV Isten látja lelkeket, megelégettem hallgatni magukat! Kérem a rendezőt!
Nalimov!Jöjjön!

SZINYICKSKIN *(Megragadja Nalimovot.)* Nem engedem!

LIZA Ne ereszd, papa, erősen tartsd!

MIND El a kezekkel a rendezőtől!

NALIMOV Engedjen el!

SZINYICKSKIN Nem engedem!

MIND Hajrá, Nalimov!

NALIMOV Engedjen, nem hallja? Már húzzák a függönyt!

SZINYICKSKIN Húzzák? *(Egyik kezével szorongatja Nalimovot, a másikkal a színpadra löki Lizát.)* Kezdd el! Szavald!

Liza kimegy a színpadra.

A kocka el van vetve!

Taps hallatszik.

SZURMILOVA Kiment! Én is kimegyek!

VETRINSZKIJ Menjen! Gyönyörű lesz!

BORZIKOV *(Odafut Szurmilovához.)* Mit képzelsz? Mit képzelsz? És a darabom? *(Megragadja a kezét.)*

PUSZTOSZLAVCEV *(Figyeli az előadást.)* Pszt! Csend, rend, figyelem!

SZURMILOVA *(Pusztoszlavcevhöz.)* Az én szerepemet mondja!

GRÓF Na tessék. Elkezdtek. Sietek a páholyomba. *(Elsiet.)*

SZURMILOVA *(Pusztoszlavcevhöz.)* És maga nem állt mellém!

VETRINSZKIJ Példátlan hálátlanság!

PUSZTOSZLAVCEV Isten látja lelkeket, ártatlan vagyok! *(Figyeli az előadást.)*

SZINYICKSKIN *(Örömittasan.)* Ne zajongjanak! Megy az előadás! Liza a színpadon! Remek! Ó, én megmondtam, hogy játszani fog! *(Ismét a kulisszák közé megy, hallgatni Lizát.)*

SZURMILOVA *(Dühöngve.)* Ezt még megkeserülik! Rám ne számítsanak! Én többet a lábamat nem teszem erre a színpadra! Köpök Pusztoszlavcevre, magukra, Borzиковra és az

összes színházi féregre! Hogy süllyednének el mind, ahol vannak! *(Letépi a fejről a fehér rózsakoszorút és a földhöz vágja.)*

SZINYICSKIN Köszönöm, erre még szükség lesz.

BORZIKOV Úristen! Alonso lekéste a jelenését! De nem, nem, bejött hála istennek!

SZURMILOVA *(Borzikov nyomában.)* Megnézheted, mekkora bukás lesz!

VETRINSZKIJ Arról gondoskodom!

SZURMILOVA És maga, herceg, még esküdözött nekem, hogy én fogok játszani, és az én pártomon áll!

VETRINSZKIJ Nem is inogtam meg!

SZURMILOVA Fütyültesse ki!

VETRINSZKIJ Legyen nyugodt... Nem lesz kedve még egyszer színpadra lépni.

SZINYICSKIN *(Halkan odamegy hozzájuk.)* Mit beszélnek maguk itt?

SZURMILOVA Induljon azonnal, különben engem többet nem lát!

VETRINSZKIJ Futok!

SZINYICSKIN *(Az útjába áll.)* Hová, hová?

VETRINSZKIJ A nézőtérre.

SZINYICSKIN Tapsolni?

VETRINSZKIJ Fütyülni.

SZINYICSKIN *(Megragadja.)* Fütyülni? Kifütyülni az én lányomat? Az én kincsemet? Ez nem történhet meg!

VETRINSZKIJ Ostoba!

SZINYICSKIN Ez nem történhet meg!

VETRINSZKIJ Ugyan, ki tiltja meg?

SZINYICSKIN Tisztesség ne essék szólván, én!

VETRINSZKIJ Na eredj innen, öreg. *(Kitépi a kezét.)*

SZINYICSKIN *(Belekapaszkodik a kabátjába.)* Fenség! Nem engedem!

VETRINSZKIJ *(Ráüt a kezére.)* Micsoda pimaszság!

SZINYICSKIN (Nem ereszti, lökdösi a süllyesztő felé.) Nem engedem és kész! *(Dobbant a lábával.)*

VETRINSZKIJ *(Gyorsan süllyed a föld alá.)* Mi ez? Mi ez? Elsüllyedek!

SZINYICSKIN Ott a helyed, a föld alatt! *(Deklamál.)* "Menj, lélek, vár a pokol, az örök szenvedés!"

PUSZTOSZLAVCEV *(Bejön a kulisszák mögül.)* Isten látja lelkemet, folyton lármázol, Szinyicskin! Csend legyen!

(Visszamegy.)

SZINYICKSKIN Igenis, Pjotr Petrovics... Minden jól halad... Liza játszik, a közönség el van ragadtatva! *(Ő is visszamegy.)*

5. jelenet

Az előbbieket, Skal jön be, kis pohár vodkát hoz tálcán, a másik kezében az üveg a borral.

SKAL *(Szinyicskinhez.)* Meghoztam, uram.

SZINYICKSKIN *(Visszajön.)* Köszönöm, öreg, egészségedre. *(Kiissza a poharat, az üveget zsebre teszi.)*

SKAL Másfél rubel.

SZINYICKSKIN *(Megy.)* Jól van, öreg, majd később.

SKAL Felírom. *(Elmegy.)*

LIZA *(Éppen látszik, amint mondja a szövegét.)* "Isten veled...szeretlek...és bármikor, amikor veszélyben az életed, megtalálsz engem, és én kész leszek együtt halni veled!" *(Bejön a kulisszák mögé.)*

SZINYICKSKIN *(Lelkesen.)* Bravó, bravó! Tisztesség ne essék szólván, felülmúlod önmagad!

LIZA Ah, a torkom! Kiszáradt! Alig tudok beszélni!

SZINYICKSKIN *(Előveszi az üveget a zsebéből.)* Na igyál! Megkönnyíti a légzést, felfrissít kicsit!
Liza iszik.

PUSZTOSZLAVCEV *(Beszalad.)* Bravó! Isten látja lelkeket, kitűnő! Ügyes színész! De most, az utolsó résznél, egy kicsit emelje a hőfokot!
Minden jó, ha a vége jó!

SZINYICKSKIN

Add át magad az érzéseidnek!
Dicsőség lesz a jutalmad,
Ellenfeleid a föld alá süllyednek,
Igyekezz, édesem, s légy nyugodt,
A közönség a zsebünkben van...
De, tisztesség ne essék szólván,
Tegyél fel újra pirosítót!

LIZA Össze kellene kócolni a hajamat, hogy tökéletesen rendetlen legyen.

SZINYICKSKIN *(Összekócolja.)* Mindjárt elintézem. *(Pusztoszlavcevhöz.)* Micsoda hajfonat! És, tisztesség ne essék szólván, a sajátja!

Pusztoszlavcev a kulisszák mögé megy.

LIZA Csöndesebben, papa!
SZINYICKSKIN Tudom... Légy nyugodt... (*Fogja Szurmilova koszorúját.*) A fejedre teszem.
NALIMOV (*Beszalad.*) Menjen már! Lekési a jelenését!
LIZA (*Bemegy a színpadra.*) "Drága barátom! Jöjjön velem! Hagyja ott a börtönét!"
SZINYICKSKIN Drága barátod már kiment a túloldalon.

6. jelenet

PUSZTOSZLAVCEV (*Beszalad.*) Füttyültek! Isten látja a lelkeket, füttyültek!
SZINYICKSKIN (*Élénken.*) Ez a szerzőnek szólt! Borzikovnak! Már jön is szegény!
BORZIKOV (*Beszalad.*) Mi van?
PUSZTOSZLAVCEV Füttyülnek.
BORZIKOV A színészek nyilván eltértek a szövegtől.
Taps hallatszik.
SZINYICKSKIN Hallják, hallják? Lizocska jött és újra életre kelt a színdarab! (*Borzikovhoz.*) Ez az a jelenet, amelyikben rosszul lesz.
BORZIKOV (*Hallgatja.*) Tényleg?
PUSZTOSZLAVCEV Lev Gurics! Csend, rend, figyelem! Szentől szembe mondom, hajlandó vagyok szerződteni a lányát.
SZINYICKSKIN Remélem is! Még szép! Önnek, Pjotr Petrovics, tisztesség ne essék szólván, helyén van az esze. No és mit kínál?
PUSZTOSZLAVCEV Hatszáz rubelt kért, ugye?
SZINYICKSKIN Kétezret és jutalomjátékot vásárok. (*Félre.*) Nem, kedvesem, most a kezemben vagy!
PUSZTOSZLAVCEV Isten látja lelkeket, hatszáznál fejezted be!
SZINYICKSKIN Hatszáznál fejeztem be, de kétezerrel kezdtem!
Taps hallatszik.
Hallják? Sírva fakadok a boldogságtól! (*Megy hallgatni.*)
PUSZTOSZLAVCEV (*Visszatartja.*) Csend, rend, figyelem! Adok kétezret, jutalomjáték nélkül.
SZINYICKSKIN Kétezer, lakás, tüzifa és két jutalomjáték, az egyik vásárok, a másik helyben.
Tisztesség ne essék szólván, így gondolom.
PUSZTOSZLAVCEV Ügyes fickó vagy. Isten látja a lelkeket, ügyes fickó!
SZINYICKSKIN És vásárok a jutalomjáték Nyizsnijben legyen. Azt mondják, ott is szerzett egy színházat.
Egyre erősebb taps.

Bravó! Tombol a közönség! Lám, mit jelent az igazi tehetség!

PUSZTOSZLAVCEV Csend, rend, figyelem! Kétezer és egy jutalomjáték helyben.

A taps egyre erősebb.

SZINYICKSKIN Szó sem lehet róla. Örüljön, hogy nem négy jutalomjátékot kérek!

A taps nem szűnik.

PUSZTOSZLAVCEV Rendben. Kétezer, lakás, tűzifa és kétjutalomjáték, az egyik vásárkor, a másik helyben.

7. jelenet

Az előbbieket, Vetrinszkij jön a zenészek lépcsőjén.

VETRINSZKIJ Erőszakkal fogva tartottak!

PUSZTOSZLAVCEV Mi történt magával, herceg?

VETRINSZKIJ Barbárság! Ilyet még nem is láttam... Leeresztettek a színpad alá, ahonnan nem tudtam hogy kikecmeregni.

SZINYICKSKIN Elüldögélhetett volna még ott, fenség.

VETRINSZKIJ Ó! Ne gondold, hogy megakadályoztál! Még van idő! Szaladok fütyülni!

Borzikov meghallja a herceg utóbbi szavait, előjön a kulisszák mögül, megragadja a kabátjánál, erősen tartja.

SZINYICKSKIN Fusson, ahová tetszik! Hallgassa csak!

Taps.

PUSZTOSZLAVCEV *(Lelkesen.)* Vége az előadásnak! Már eresztik le a függőnyt!

VETRINSZKIJ Lehetséges?

BORZIKOV Siker! Teljes siker!

SZINYICKSKIN *(Örömben ugrál.)* Bravó! Bravó! Az ördögbe is, tisztesség ne essék szólván!

8. jelenet

Az előbbieket, Liza, később a gróf, színészek és táncosok.

SZINYICKSKIN *(Kitárja a karját.)* Leányom!

LIZA *(A karjaiba veti magát.)* Papa!

SZINYICKSKIN *(A keblére öleli, megcsókolja a homlokát, a szemét, a kezét.)* Lizocska! Kincsem!
Lelkecském!

A színészek és táncosok körbeveszik őket és énekelnek.

KÓRUS

Bravó! Ez gyönyörű volt!
Ön briliáns színész!
Egyhangúlag elismerjük
Felülmúlhatatlan tehetségét!

VETRINSZKIJ Hogy ne legyek nevetséges, jobb lesz, ha magam nevetek.

BORZIKOV *(Lizához.)* Hölgyem! Lelkemből köszöntöm: boldogan osztom meg önnel a darab sikerét...Szabad? *(Homlokon csókolja Lizát.)*

SZINYICKSKIN Bátran köszönetet mondhat neki, Fjodor Szemjonovics, tisztesség ne essék szólván, nem a szerző vitte sikerre őt, hanem ő a szerzőt.

PUSZTOSZLAVCEV *(Megcsókolja Lizát.)* Isten látja lelkemet, ügyes színész!

SZINYICKSKIN Ugye, ugye. És maga, Pjotr Petrovics még alkudozott velem!

GRÓF *(Odamegy Lizához, balról.)* Csodálatos! Páratlan! Lenyűgöző! Ön a rabjává tett engem! Engedje meg, hogy a művészet iránti rajongásom jegyében... *(Megcsókolja és halkán odasúgja.)* Látogasson meg!

Zaj a színházban.

BORZIKOV Kiabálnak: Szerző! Engem hívnak! Engedelmet, megyek!

A nézők kiabálnak: Szinyicskina! Szinyicskina!

SZINYICKSKIN *(Visszajön.)* Még hogy a szerzőt! Tisztesség ne essék szólván, érdeklí is őket a szerző! A leányomat, Szinyicskinát követelik! Gyorsan húzzák fel a függönyt!

Hol a rendező?

PUSZTOSZLAVCEV Azonnal. *(Elmegy.)*

SZINYICKSKIN *(Lizához.)* Magam foglak kivezetni. Várj, sminkelek. *(Előveszi a zsebéből a pirosítót, felkeni.)*

VETRINSZKIJ *(Halkán Lizához.)* Jólelkű ember vagyok, kibékülünk, remélem.

PUSZTOSZLAVCEV *(Visszajön.)* Gyorsan! Kiabálnak! Isten látja lelkemet, szétverik a házat!

SZINYICKSKIN *(Deklamálva.)* "Menj, leányom, menj, szülöttem! Én veled leszek!" Adjanak utat!

PUSZTOSZLAVCEV Húzzátok fel a függönyt!

MIND Ezt megnézzük! *(Odasereglenek a kulisszákhoz.)*

Szinyicskin kilép Lizával a színpadra. Hangos taps és bravózás, hajlonganak egy darabig, majd Szinyicskin bemutatja a lányát a közönségnek.

SZINYICKSKIN

Most a leánnyommal együtt

Az önök szigorú ítélete elé állok.

Bevallom, némiképp aggódtam
Liza első fellépése miatt,
Mi lesz vele, gondoltam,
Elképzeltem mindent,
A fantáziámban csodásan fogadták,
A valóságban pedig még szebben.
Egyébként be kell vallanom,
tisztesség ne essék szólván,
felesleges volt aggódnom miatta,
hogy is fogadhatták volna másként?
Ki tagadná meg tőle az elismerést?
Talán csak a galád kritikusok.
De ebben a körben elárulhatom:
Ő valóban tehetség!
Akár hercegnők, akár parasztlányok
Szerepében, kezeskedem érte,
Hozzá hasonló színésznőre
Várhatnak jó darabig!
Néhányan, meglehet, másként
Ítélnék és beszélnek róla,
És amikor nincs jelen,
Fellélegeznek és mondják: nem kell!
Eressz közéjük akár egy Trjapicskint,
Nekik az sem lesz elég jó,
De az öreg Lev Gurics
Büszke a leányára!
Engedjék meg, ha már így alakult,
Hogy magamról is eldaloljak egy kuplét.
Miért füttyülnek ki engem
Immár negyven éve szüntelen?
Még ha hiányozna is belőlem
A színészethez az adottság,
Igyekezetem, törekvésem
Csak rothadt almát érdemelne?
Nem ellenezném, ha végre

Engem is kegyükbe fogadnának,
Hisz magam is rendkívüli tehetség vagyok,
Tisztesség ne essék szólván.

MIND

És mi mind rendkívüli tehetségek vagyunk,
Tisztesség ne essék szólván.

VÉGE